

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ, ПЕРЕКЛАДУ
ТА ПРОФЕСІЙНОЇ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему:

«ЖАНР СУЧАСНОГО ФЕНТЕЗІ ЯК ПРОСТІР ІНТЕРТЕКСТУ»

Виконала: студентка II курсу
групи ФЛ-22-1мз
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041
Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
Липай Валерія Андріївна

Керівник к.ф.н., доц. Чернявська О.К.
Рецензент _____

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри

_____
(підпис)

Дніпро – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

Факультет економіки, бізнесу та міжнародних відносин

Кафедра іноземної філології, перекладу та професійної мовної підготовки

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури

(переклад включно), перша – англійська

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

« ____ » _____ 20__ року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА

ЛИПАЙ ВАЛЕРІЇ АНДРІЇВНІ _____

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) _____

«Жанр сучасного фентезі як простів інтертексту» _____

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____

_____ к.ф.н., доц. Чернявська Олена Костянтинівна _____

затверджені наказом УМСФ від « ____ » _____ 20__ року № _____

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ 20__ р

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту): _____

теоретичні аспекти жанру фентезі; концепція інтертекстуальності; роман Ніла

Геймана «Американські боги» та специфіка його інтертекстуальності

_____

_____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1) дослідити теоретичні матеріали жанру фентезі; 2) проаналізувати розвиток

сучасного жанру фентезі; 3) розглянути концепцію інтертекстуальності; 4)

провести комплексний аналіз роману Ніла Геймана «Американські боги» як

простору інтертекстуальності, дослідити його інтертекстуальні елементи,

функції, впливи та зв'язки.

5. Консультант розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Чернявська О.К., к.ф.н., доц.		
Розділ 1	Чернявська О.К., к.ф.н., доц.		
Розділ 2	Чернявська О.К., к.ф.н., доц.		
Розділ 3	Чернявська О.К., к.ф.н., доц.		
Висновки	Чернявська О.К., к.ф.н., доц.		

6. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	червень 2023	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	липень 2023	виконано
3.	Написання вступу	грудень 2023	виконано
4.	Написання теоретичних розділів	жовтень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	листопад 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	січень 2024	виконано
7.	Одержання відгуку та рецензії	лютий 2024	виконано
8.	Захист	лютий 2024	виконано

Магістрант _____

(підпис)

В.А. Липай

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____

(підпис)

О.К. Чернявська

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Магістерська кваліфікаційна робота – 83 стор., 72 джерел.

Об'єкт дослідження: сучасний жанр фентезі, зокрема роман Ніла Геймана «Американські боги».

Мета роботи: дослідження та аналіз сучасного жанру фентезі, на прикладі роману Ніла Геймана «Американські боги» як простору інтертекстуальності.

Теоретико-методологічні засади: дослідження жанру фентезі та його еволюції, дослідження інтертекстуальності у літературі та в романі «Американські боги», аналіз сюжету, персонажів та символів у романі та їх зв'язок із жанром фентезі, дослідження впливу культурного контексту на роман та його структуру.

Отримані результати: Жанр фентезі має свої основні риси, серед яких можна виділити наявність фантастичних елементів, альтернативних світів, магію тощо. Інтертекстуальність є важливим аспектом сучасної літератури та має різні функції та типи, включаючи посилання на інші літературні твори, культурні референції, алюзії тощо. Вона глибоко впливає на сприйняття та розуміння тексту. Роман «Американські боги» Ніла Геймана виявився багатогранним у плані інтертекстуальності. В роботі були проаналізовані жанрові особливості цього роману та виявлені численні інтертекстуальні посилання на міфологію, літературні твори, історичні події та культурні явища. Інтертекстуальні посилання у романі «Американські боги» додають глибину та багатошаровість сенсу твору, створюють особливу атмосферу і сприяють більш глибокому розумінню роману.

Ключові слова: *фентезі, сучасний фентезі, жанр фентезі, інтертекстуальність, роман «Американські боги», інтертекстуальні посилання, міфологія, літературні взаємодії, міфічні персонажі.*

SUMMARY

This master's qualification work investigates the contemporary fantasy genre as a fertile ground for intertextual exploration, with a specific focus on Neil Gaiman's celebrated novel, «American Gods».

The object of research is the modern fantasy genre, in particular Neil Gaiman's novel «American Gods».

The purpose of the study is to study and analyze the modern fantasy genre, using the example of Neil Gaiman's novel «American Gods», as a space of intertextuality.

The study begins by establishing a solid theoretical foundation. It defines the fantasy genre and its evolving features in the modern context. It also introduces the concept of intertextuality, exploring its various functions and types, and underscores its pivotal role in shaping the meaning of literary works.

The heart of the research lies in the analysis of «American Gods». This novel's genre-specific features are examined, setting the stage for a meticulous exploration of its intertextual references. These references are dissected to reveal the depth and complexity of intertextuality within the narrative. The study further examines how intertextuality contributes to the novel's overall meaning and atmosphere, enhancing readers' engagement and understanding of the work.

In conclusion, this research underscores the significance of intertextuality in contemporary fantasy literature, using «American Gods» as an illuminating case study. It showcases how intertextual elements infuse layers of meaning and nuance into the narrative, enriching the reader's experience and offering a fresh perspective on the genre's evolution. Ultimately, this work deepens our understanding of the interplay between fantasy and intertextuality in modern literature.

Keywords: *contemporary fantasy genre, Neil Gaiman, American Gods, intertextual exploration, modern fantasy genre, intertextuality, genre-specific features, fantasy literature*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЖАНРУ ФЕНТЕЗИ.....	8
1.1. Визначення жанру фентезі та його основні риси.....	8
1.2. Розвиток сучасного фентезі.....	18
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ.....	26
2.1. Поняття інтертекстуальності.....	26
2.2. Функції та типи інтертекстуальності.....	38
2.3. Роль інтертексту у формуванні сенсу твору.....	42
РОЗДІЛ 3. РОМАН «АМЕРИКАНСЬКІ БОГИ» ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ.....	49
3.1. Жанрові особливості роману «Американські боги».....	49
3.2. Аналіз інтертекстуальних посилань у творі.....	53
3.3. Роль інтертексту у формуванні сенсу та створенні атмосфери роману	58
3.4. Вплив інтертекстуальності на сприйняття та розуміння твору.....	63
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне фентезі захопило увагу читачів і глядачів по всьому світу, переносячи їх у чарівні світи, епічні пошуки та надзвичайні пригоди. Тема дослідження «Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту» є надзвичайно актуальною в галузі літературознавства та культурології. Сучасний жанр фентезі набув величезної популярності в останні роки, суттєво вплинувши на різні форми медіа, включаючи літературу, кіно, телевізійні шоу та відеоігри.

Інтертекстуальність, що означає взаємодію текстів і запозичення ідей, тем і персонажів з уже існуючих творів, є ключовим аспектом сучасного жанру фентезі. Автори фентезі часто черпають натхнення з міфології, фольклору та класичної літератури, поєднуючи та переосмислюючи елементи з цих джерел для створення власних унікальних наративів.

Інтертекстуальність виходить за межі простих алюзій та відсилань. Вона поширюється на дослідження архетипів і тропів, які стали синонімами жанру. Герої, які вирушають у небезпечні подорожі, стародавні пророцтва, що спрямовують долі, та одвічна боротьба між добром і злом - теми, що повторюються у багатьох фентезійних світах. Ці спільні елементи не лише створюють відчуття знайомства для читачів, але й слугують колективним фундаментом, на якому можна будувати нові історії.

Дослідження інтертекстуальності в сучасному фентезі може запропонувати розуміння культурної значущості та соціального коментаря, закладеного в цих творах. Дослідження інтертекстуальності в сучасній літературі фентезі - багата і різноманітна галузь, і багато вчених зробили свій внесок у цю сферу досліджень. Серед них - деякі видатні вчені, які досліджували інтертекстуальність у сучасному фентезі: Фара Мендлсон, Брайан Аттебері, Цветан Тодоров, Генрі Дженкінс, Карен Геллексон і Крістіна Буссе, Ніл Гейман та інші зробили цінний внесок у розуміння того, як інтертекстуальність функціонує в літературі фентезі.

За допомогою інтертекстуальних посилань автори фентезі часто коментують сучасні проблеми, рефлексують над історичними подіями або досліджують універсальні теми та людський досвід. Аналіз інтертекстуальних зв'язків може розкрити приховані шари значення та забезпечити ширше розуміння культурного, соціального та політичного контексту, в якому перебувають ці твори. Більше того, оскільки сучасне фентезі продовжує розвиватися і розширюватися, воно стає все більш взаємопов'язаним з іншими медіа-формами. Така міждисциплінарна природа відкриває можливості для вивчення того, як інтертекстуальність діє не лише в межах літератури, а й між різними медіа.

Отже, тема дослідження «Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту» є актуальною з огляду на широку популярність та впливовість сучасного фентезі, його інтертекстуальну природу, здатність відображати та коментувати сучасну культуру. Дослідження інтертекстуальних вимірів цього жанру може поглибити наше розуміння складних взаємозв'язків між текстами, збагатити аналіз культурної продукції та зробити внесок у ширшу сферу літературознавчих та культурологічних досліджень.

Метою дослідження є аналіз сучасного жанру фентезі на прикладі роману Ніла Геймана «Американські боги» як простору інтертекстуальності.

Завдання дослідження:

1. огляд та аналіз сучасного жанру фентезі, зокрема його особливостей, еволюції та значення в літературі;
2. дослідити поняття інтертекстуальності та його актуальність у контексті сучасного жанру фентезі;
3. провести комплексний аналіз роману Ніла Геймана «Американські боги», дослідити його інтертекстуальні елементи, впливи та зв'язки з іншими літературними творами, міфами та культурними референціями;

4. дослідити, як інтертекстуальність функціонує в романі «Американські боги», формуючи оповідь, персонажів, теми та загальний зміст роману;

5. дослідити вплив інтертекстуальності на інтерпретацію та розуміння сучасного жанру фентезі на прикладі роману «Американські боги»;

6. Оцінити роль роману «Американські боги» як репрезентативного твору в жанрі сучасного фентезі, враховуючи його внесок у жанр та вплив на наступні твори.

Об'єктом дослідження є сучасний жанр фентезі, зокрема роман Ніла Геймана «Американські боги».

Предметом дослідження є інтертекстуальність у сучасному жанрі фентезі, зокрема на прикладі роману Ніла Геймана «Американські боги».

Методи дослідження: літературний аналіз, інтертекстуальний аналіз, текстовий і контекстуальний аналіз.

Теоретичне значення дослідження жанру сучасного фентезі як простору інтертексту на прикладі роману Ніла Геймана «Американські боги» полягає в тому, що воно робить внесок у кілька ключових напрямків:

1. дослідження розширює наше розуміння інтертекстуальності, зокрема в контексті сучасного жанру фентезі. Вивчаючи взаємодію текстів, міфів і культурних референцій в романі «Американські боги», воно дає уявлення про те, як інтертекстуальність функціонує, впливає на оповідь, формує значення і робить внесок у загальну конструкцію жанру;

2. дослідження робить внесок у жанрологію, вивчаючи сучасне фентезі та його інтертекстуальну динаміку. Воно проливає світло на характеристики, еволюцію та значення жанру, демонструючи, як інтертекстуальність діє як визначальна риса та простір для творчих пошуків у ньому;

3. дослідження поглиблює літературний аналіз і критику, пропонуючи детальне дослідження роману «Американські боги» Ніла

Геймана як репрезентативного твору сучасного фентезі. Через аналіз інтертекстуальних елементів воно демонструє, як Гейман взаємодіє з літературними традиціями, міфами та культурними референціями і розширює їх, сприяючи глибшому сприйняттю та розумінню роману;

4. досліджуючи інтертекстуальні аспекти роману «Американські боги», це дослідження пов'язане з культурними та міфологічними дослідженнями. Дослідження показує, як автор роману використовує та переосмислює різні культурні та міфологічні джерела, розмірковуючи над їхнім значенням у сучасному суспільстві та надаючи уявлення про те, як міфи та історії формують наше розуміння світу.

Наукова новизна роботи полягає в дослідженні роману Ніла Геймана «Американські боги» як приклад жанру сучасного фентезі, а також аналізі його як складного інтертекстуального тексту з численними літературними, міфологічними і культурними референціями. Крім того, робота пропонує наступні аспекти наукової новизни:

Інтеграція фентезі та інтертекстуальності: дослідження спрямоване на поєднання двох ключових концепцій - сучасного фентезі та інтертекстуальності. Це дозволяє глибше розуміти, як жанр фентезі використовує інтертекстуальність для створення багатозначного інтерпретаційного простору.

Культурний контекст ідентичності: в роботі досліджується, як роман «Американські боги» відображає американську культуру та її ідентичність через призму фентезі. Це новаторський підхід, який дозволяє розглянути, як фентезі може служити засобом виразу і сприйняття культурних особливостей сучасного суспільства.

Літературний аналіз із застосуванням сучасних методів: в дослідженні були використані сучасні методи літературного аналізу, такі як культурна інтертекстуальність, структурний аналіз сюжету і символічний аналіз, для розкриття значущості роману та його внеску у сучасну літературу.

Практична значимість роботи полягає у наступних аспектах:

1. Поглиблення розуміння сучасного фентезі: дослідження сприяє розширенню знань про сучасний фентезі як літературний жанр. Це може бути корисним для літературознавців, письменників та читачів, які цікавляться цим жанром.

2. Аналіз інтертекстуальних елементів: дослідження інтертекстуальності у романі «Американські боги», може допомогти краще розуміти, як автор використовує літературні та культурні референції для побудови сюжету і створення глибшого смислу.

3. Підвищення культурної грамотності: робота сприяє розширенню культурної грамотності, оскільки досліджуються різні культурні аспекти, які містяться у романі. Це може бути корисним для культурологів і громадськості загалом.

4. Збагачення літературної критики: робота може служити додатковим джерелом для літературних критиків та дослідників, які цікавляться роботами Ніла Геймана та сучасною фентезі-літературою.

5. Стимулювання подальших досліджень: робота може інспірувати інших дослідників до подальших досліджень у цій області. Вона може послужити вихідною точкою для подальших аналітичних і дослідницьких робіт над творами Ніла Геймана та іншими сучасними фентезі-творами.

Структура магістерської роботи: кваліфікаційна магістерська робота складається з трьох розділів, висновків і списку використаних джерел. Загальні кількість сторінок – 83, джерел – 72 позиції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

1.1. Визначення жанру фентезі та його основні риси

Світ літератури - це величезне і різноманітне царство, що пропонує читачам безліч жанрів для вивчення. Серед цих жанрів фентезі - позачасова і чарівна категорія, яка протягом століть полонила уяву незліченної кількості читачів. За своєю суттю фентезі переносить нас у світи, що виходять за межі буденності, де на нас чекають магія, міфічні істоти та потойбічні пригоди. Однак привабливість фентезі виходить далеко за межі його здатності забезпечити ескапізм; воно слугує глибоким дзеркалом людського досвіду, пропонуючи розуміння наших найпотаємніших бажань, страхів і прагнень.

Фентезі, як літературний жанр, охоплює широкий спектр піджанрів і тем, кожен з яких робить свій внесок у його багате розмаїття. Від епічних творів високого фентезі, таких як «Володар перснів» Толкіна, до урбаністичних казок, що розгортаються в сучасних містичних міських пейзажах, жанр фентезі еволюціонував і адаптувався, щоб відобразити мінливі ландшафти наших культурних і суспільних наративів [Mendlesohn 2008].

Щоб повністю зрозуміти теоретичні засади літератури фентезі, ми повинні дослідити її історичні витoki та культурні контексти, з яких вона виникла. Міфологія та фольклор здавна слугували наріжним камінням, на яких будувалися фентезійні світи, і простежуючи родовід цих фантастичних наративів у часі, можна виявити їхню невмирущу силу. Крім того, ми повинні враховувати роль фентезі у формуванні культурних норм, кидаючи виклик суспільним конвенціям і забезпечуючи канву для дослідження складних тем і універсального людського досвіду [Attebery 1992].

Фентезі - це не лише форма розваги, це сфера, де автори та читачі можуть вирішувати фундаментальні питання ідентичності, моралі та природи

самої реальності. Заглиблюючись у цей жанр, ми розкриємо різноманітні тропи та умовності, які визначають фентезійну оповідь, а також дослідимо, як автори виходять за межі цих умовностей, створюючи інноваційні оповіді, що спонукають до роздумів.

Жанр фентезі століттями зачаровував читачів і переносив їх у царину чаклунства, уяви та дива. Він пропонує втечу від реальності, дозволяючи поринути у надзвичайні пригоди в чарівних світах, наповнених міфічними істотами, надприродними силами та епічними квестами [Todorov 1975].

Фентезі - це жанр літератури, кіно, телебачення, коміксів та інших видів мистецтва, який використовує магію та інші надприродні явища. Фентезі часто відбувається в альтернативних всесвітах, які відрізняються від реального світу своїми історичними, географічними, соціальними та культурними особливостями. Жанр фентезі має довгу і складну історію, яка сягає античності. Ранні приклади фентезії можна знайти в міфах і легендах різних народів світу, таких як грецькі міфи, скандинавські саги та казки про короля Артура [Jackson 2008].

Сучасний жанр фентезі виник в ХІХ столітті завдяки роботам таких письменників, як Джон Толкін, Льюїс Керролл і Редьярд Кіплінг. Толкін вважається одним із найвпливовіших письменників фентезі всіх часів. Його роман «Володар перстнів» вважається класикою жанру і був перекладений на понад 38 мов. У ХХ столітті жанр фентезі продовжував розвиватися і завойовувати популярність. Найбільш відомими письменниками фентезі цього століття є Дж. Р. Р. Толкін, Стівен Кінг, Урсула Ле Гуїн, Джордж Р. Р. Мартін, Дж. К. Роулінг та Ніл Гейман [Манахов 2014].

Фентезі - це популярний жанр, який має мільйони шанувальників у всьому світі. Він приваблює читачів різного віку своїми захоплюючими сюжетами, яскравими персонажами та неймовірними світами. Фентезі може бути як розважальним, так і пізнавальним жанром. Воно може допомогти читачам краще зрозуміти себе, світ навколо них і їхнє місце в цьому світі.

У своєму есеї «Про казкові історії» Дж. Р. Р. Толкін пише про жанр фентезі в різних аспектах. Він визначає казкові історії як історії, що стосуються «фентезі», яке він описує як сферу уяви, відмінну від реального світу.

Р. Р. Толкін стверджує, що казкові історії - це не просто історії для дітей, а радше те, що вони можуть запропонувати читачам різного віку. Він вважає, що казкові історії можуть допомогти нам краще зрозуміти світ навколо нас, а також дати нам важливі уроки про мораль і людську природу.

Р. Р. Толкін наголошує на важливості авторської уяви у створенні казкових історій. Він вважає, що автор повинен бути готовий створити свій власний світ, з власною історією, мовами та культурами. Він також вважає, що автор повинен бути здатним переконати читача повірити в реальність свого світу.

Ключові моменти, на які звертає увагу Толкін стосовно жанру фентезі:

Казкові історії - це історії, які стосуються «faery», тобто царства уяви, відмінного від реального світу.

Казкові історії можуть допомогти нам краще зрозуміти навколишній світ, а також вони можуть дати нам важливі уроки про мораль і людський стан [Tolkien 1939].

У своїй роботі Брайан Аттебері досліджував розвиток жанру фентезі в американській літературі від його ранніх коренів у творчості Вашингтона Ірвінга та Натаніеля Готорна до сучасного розквіту у творах Л. Френка Баума, Урсули К. Ле Гуїн та інших авторів. Б. Аттебері визначає фентезі як жанр літератури, що досліджує можливості світів, відмінних від нашого власного.

Б. Аттебері зауважує, що американське фентезі є унікальним і особливим жанром. Він стверджує, що американське фентезі характеризується акцентом на реалізмі, зосередженістю на людині та оптимістичним поглядом на життя. Він також стверджує, що американське

фентезі часто вкорінене в американському досвіді, такому як американське прикордоння та американська мрія [Attebery 1980].

У своєму есеї «Від Ельфландії до Поукіпзі» Урсула К. Ле Гуїн стверджує, що найкраще фентезі - це те, яке добре написане і використовує мову в поетичний і виразний спосіб. Вона критикує багато фентезійних творів за те, що вони погано написані і покладаються на кліше та стереотипи.

У. Ле Гуїн починає з розрізнення двох типів фентезі: фентезі «вторинного світу», дія якого відбувається у світі, повністю відмінному від нашого, і фентезі «первинного світу», дія якого відбувається у нашому світі, але включає магічні елементи. Вона стверджує, що обидва типи фентезі можуть бути цінними, але фентезі вторинного світу особливо важко писати добре, оскільки воно вимагає від автора створення правдоподібного і внутрішньо узгодженого світу.

У. Ле Гуїн обговорює важливість стилю у написанні фентезі. Вона стверджує, що письменники-фантасти повинні прагнути використовувати мову так, щоб вона була одночасно красивою і змістовною. Вона також підкреслює важливість створення складних і правдоподібних персонажів.

Письменниця-фантастка стверджує, що фентезі може бути потужним інструментом для дослідження важливих людських тем, таких як любов, втрата і природа реальності. Вона пише, що фентезі - це справжня дика природа, і ті, хто вирушає туди, не повинні відчувати себе в безпеці [Guin 1973].

У своєму доробку «Мова ночі: Есеї про фентезі та наукову фантастику» Урсула К. Ле Гуїн пише про жанр фентезі в різних аспектах. Вона досліджує природу фентезі, те, що відрізняє його від інших жанрів, і чому воно важливе.

У. Ле Гуїн стверджує про фентезі - це те, що воно є мовою. Вона пише, що фентезі - це не жанр, це стиль. Іншими словами, фентезі - це не конкретний тип історії, а скоріше спосіб розповідати історії. Далі вона каже, що фентезі - це мова ночі, мова сновидінь, міфу та несвідомого.

У. Ле Гуїн наголошує на важливості фантазії. Вона стверджує, що фантазія може допомогти нам побачити світ по-новому і дослідити різні можливості. Вона також пише, що фантазія може допомогти нам краще зрозуміти себе і встановити зв'язок з власними мріями та бажаннями. У. Ле Гуїн звертає увагу на роль фентезі в суспільстві. Письменниця стверджує, що фентезі може бути потужним інструментом для соціальних змін. Вона пише, що фентезі може допомогти нам уявити кращий світ і надати нам мужності боротися за нього [Guin 1979].

«Фентезі: література підриву» доктора Розмарі Джексон є фундаментальною працею в галузі критики фентезі. Підхід Джексон до предмета глибоко вкорінений у літературній теорії, особливо в теоріях психоаналізу та структуралізму.

Р. Джексон проводить дослідження неловимої природи фентезі, встановлюючи, що це жанр, який за своєю суттю пов'язаний з несвідомим. Фантастична література виводить на поверхню те, що зазвичай пригнічується в реалістичній художній літературі.

Центральним аргументом Розмарі Джексон є ідея про те, що фентезі, за своєю природою, має потенціал бути підривним. Ця підривна діяльність відбувається через виклик усталеним нормам і конвенціям «реального» світу, тим самим відкриваючи простір для запитань і спротиву. Спираючись на психоаналітичну теорію З. Фрейда і Ж. Лакана, Р. Джексон припускає, що література фентезі породжує бажання несвідомого. Це проявляється у формі мрій, бажань і страхів, які зазвичай придушуються у звичайній літературі.

Р. Джексон застосовує структуралістську теорію, особливо роботи Т. Тодорова, щоб розрізнити «дивовижне» і «фантастичне». Якщо перше приймає надприродне як даність, то друге ґрунтується на двозначності, створюючи у читача відчуття вагання щодо природи реальності. Р. Джексон розглядає фентезі як протилежність реалізму. У той час як реалізм прагне відобразити світ таким, яким він є, фентезі підриває це відображення, вводячи елементи, які руйнують наше загальноприйняте розуміння світу.

Виходячи за межі літературного аналізу, Джексон заглиблюється у ширші соціальні та культурні наслідки літератури фентезі. Вона досліджує, як вона може кидати виклик домінуючим ідеологіям, протистояти владі та пропонувати альтернативне бачення суспільства.

Розмарі Джексон доводить, що фентезі - це не просто ескапізм, а глибока і радикальна форма літератури, яка має потенціал кидати виклик і підривати суспільні норми і конвенції [Jackson 2008].

Кетрін Х'юм стверджує, що фентезі не є окремим чи відокремленим напрямом у літературній практиці, а радше імпульсом, настільки ж значущим, як і мімезис, або імітація реальності. Вона відкидає загальні визначення фентезі, ствержуючи, що це спосіб вираження, який можна знайти в широкому спектрі літературних творів, від ісландських саг до наукової фантастики.

Письменниця стверджує, що фантазія може бути використана для дослідження меж людського досвіду, щоб кинути виклик традиційним способам мислення і створити нові можливості для смислу. Вона також показує, як фантазія може бути використана для роздумів про природу самої реальності [Hume 1985].

У своїй книзі «Чаклунство та дика романтика: Дослідження епічного фентезі» Майкл Муркок стверджує, що жанр фентезі - це не просто збірка ескапістських оповідань, а скоріше складна і витончена форма літератури, яку можна використовувати для дослідження широкого кола філософських, соціальних і політичних тем.

М. Муркок простежує історію жанру фентезі до його коренів у середньовічних романах і казках. Потім він обговорює творчість деяких з найважливіших письменників-фантастів ХХ-го століття, включаючи Дж. Р. Р. Толкіна, К.С. Льюїса та Урсулу К. Ле Гуїн.

Критик стверджує, що «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна є основоположним твором епічного фентезі, і що він встановив стандарт для всіх наступних письменників у цьому жанрі. Однак він також критикує

Толкіна за його консервативний світогляд та ідеалізоване зображення англійської культури.

М. Муркок засвідчує, що найкращі письменники-фантасти - це ті, хто не боїться кидати виклик читацьким очікуванням і досліджувати темний бік людської натури. Він також закликає письменників-фантастів бути більш заангажованими у політичні та соціальні проблеми свого часу [Moogcock 2004].

Джек Зайпс стверджує, що жанр фентезі є потужним інструментом соціальної та політичної критики. Він простежує еволюцію казки від її усних народних витоків до літературних втілень і показує, як казки використовувалися як для зміцнення панівних ідеологій, так і для того, щоб кинути їм виклик.

Дж. Зайпс досліджує, як фентезі можна використовувати для підриву традиційних владних структур і надання голосу маргіналізованим групам. Він розглядає жанр фентезі як простір, де читачі та письменники можуть досліджувати альтернативні можливості та уявляти собі кращий світ.

Дж. Зайпс стверджує, що образ трикстера в казках є потужним символом опору владі. Професор досліджує способи використання казок для просування націоналізму та мілітаризму. Автор обговорює феміністичний потенціал казкового жанру та способи, у які письменниці використовували казки для підриву традиційних гендерних ролей. Дж. Зайпс досліджує зв'язок між казками та історіями жахів і стверджує, що обидва жанри можуть бути використані для дослідження темної сторони людської натури.

Дж. Зайпс розглядає жанр фентезі як складний і багатогранний простір, де читачі та письменники можуть досліджувати широке коло соціальних і політичних питань. Він вважає, що фентезі може бути потужним інструментом соціальних і політичних змін, і заохочує читачів критично ставитися до того, як фентезійні історії використовуються для відображення і формування світу навколо нас [Zipes 2002].

Жанр фентезі можна визначити як форму художньої літератури, яка охоплює історії, що відбуваються в уявних світах, часто з елементами магії, міфології та надприродних явищ [Clute, Grant 1997]. Фентезі відходить від обмежень природного світу і розширює межі можливого, створюючи обстановку і розповіді, які не підкоряються законам фізики і логіки. Центральним для жанру фентезі є наявність фантастичних елементів, які можуть включати міфічних істот, магичні системи, альтернативні виміри або надзвичайні здібності, якими володіють персонажі [Шпак 2010].

Основні риси фентезі в літературі:

Побудова світу: фентезійні історії славляться своїм складною і захопливою побудовою світу. Автори ретельно створюють унікальні та яскраві місця, доповнені детальними картами, історіями, культурами та мовами. Світи, створені у фентезійній літературі, мають багату уяву, слугують невід'ємним тлом для оповіді та дарують читачам відчуття ескапізму та дослідження [Шпак 2009].

Магія та надприродні елементи: магія є квінтесенцією жанру фентезі. Вона дозволяє персонажам маніпулювати силами природи, вимовляти заклинання, викликати духів і здійснювати надзвичайні подвиги за межами звичайного існування. Ці магичні елементи наповнюють оповідь почуттям трепету і подиву, вводячи читачів у світи, де неможливе стає можливим [Кравченко, Кресан 2018].

Міфічні істоти та раси: у фентезійній літературі часто з'являються міфічні істоти та раси, яких не існує в реальності. Дракони, ельфи, гноми, орки, феї та незліченна кількість інших фантастичних істот населяють ці вигадані світи, додаючи оповіді глибини та різноманітності. Ці істоти часто мають унікальні характеристики, здібності та культуру, збагачуючи історію власними міфологіями та історіями [Чернявська 2015].

Епічні квести та героїчні подорожі: багато фентезійних оповідань обертаються навколо епічних квестів, які здійснюють головні герої. Ці

подорожі часто керуються великою метою, як-от порятунок світу, відновлення рівноваги чи повернення могутнього артефакту.

Теми добра і зла: боротьба між добром і злом є постійною темою у фентезійній літературі. Герої та героїні часто стикаються з темними силами або тиранічними лиходіями, що вимагає від них мужності, дотепності та внутрішньої сили для подолання грізних випробувань. Ця боротьба між протилежними силами слугує не лише наративним прийомом, але й досліджує глибші філософські та моральні питання.

Символізм та алегорія: фентезі часто використовує символіку та алегорію, щоб передати глибші значення та дослідити складні теми. Фантастичні елементи можна інтерпретувати як відображення реальних проблем, таких як соціальна несправедливість, політичні системи, екологічні проблеми або особиста боротьба. Через ці метафоричні шари фентезійні оповідання запрошують читачів до роздумів та рефлексії над людським буттям [Ясенчук 2019].

Жанр фентезі дозволяє читачам досліджувати універсальні теми та моральні дилеми крізь призму надзвичайних та потойбічних обставин. Це безпечний простір для обмірковування складних ідей та вирішення проблем, які перегукуються з нашим життям, хоча й у фантастичних умовах. Будь то боротьба між добром і злом, дослідження влади і відповідальності чи тріумф надії і стійкості, література фентезі пропонує глибоке розуміння людського досвіду.

Крім того, жанр фентезі з часом продемонстрував свою універсальність та адаптивність. Він вийшов за межі традиційних сфер високого фентезі і охопив такі піджанри, як міське фентезі, стімпанк, темне фентезі тощо. Таке розмаїття демонструє здатність жанру розвиватися та задовольняти широкий спектр смаків і вподобань, гарантуючи, що в широкому розмаїтті фентезійної літератури знайдеться щось для кожного читача [Jenkins 1992].

Отже, жанр фентезі, глибоко вкорінений в образних сферах людської свідомості, залишається сферою, що постійно розвивається і виходить за

межі простої розваги. Історично вкорінене в міфах і фольклорі, фентезі еволюціонувало, щоб взаємодіяти з сучасними проблемами, часто функціонуючи як алегоричний інструмент, щоб порушити теми, які в іншому випадку були б чутливими або складними.

Завдяки дослідженню ми виявили, що межі жанру не є жорсткими. Навпаки, вони розмиваються з елементами наукової фантастики, жахів та інших спекулятивних жанрів, підкреслюючи взаємопов'язаність і плинність людської уяви. Структури фентезійних наративів - від подорожі героя до тонкощів побудови світу - ілюструють здатність жанру переосмислювати та перекроювати традиційні парадигми оповіді.

У процесі цього дослідження з'явилося кілька ключових теоретичних аспектів, які проливають світло на незмінну привабливість і значення жанру.

Перш за все, жанр фентезі забезпечує безпечний простір для ескапізму, дозволяючи людям на мить відірватися від буденності та зануритися в екстраординарне. Цей ескапізм може слугувати формою катарсису, пропонуючи розраду та натхнення перед обличчям життєвих викликів. У фантастичних історіях і фантастичних місцях читачі можуть знайти притулок, натхнення і нове відчуття дива.

Крім того, фентезі часто слугує потужним засобом соціального коментування та алегорії. Конструюючи вигадані світи з власними правилами, культурами та системами, автори можуть запропонувати гостру критику нашого суспільства, торкаючись таких питань, як влада, упередження та стан людини. Цей алегоричний вимір дозволяє фентезі бути чимось більшим, ніж просто розважальним; воно може спонукати до роздумів і трансформації, заохочуючи читачів замислитися над власним світом і своїм місцем у ньому.

У сфері розвитку персонажів у фентезі часто з'являються архетипні герої та героїні, які здійснюють епічні подорожі самопізнання та зростання. Ці персонажі мандрують фантастичними ландшафтами і стикаються з моральними дилемами, надаючи читачам можливість співпереживати їхню

боротьбу і перемоги. Таким чином, література фентезі нагадує нам про неминущу важливість моральних цінностей і позачасовий характер людських пошуків сенсу.

Світотворчий аспект фентезі є ще одним важливим теоретичним аспектом. Автори ретельно створюють складні, захоплюючі всесвіти, які слугують тлом для їхніх наративів. Створюючи унікальні культури, мови та історії, письменники-фантасти запрошують читачів повністю зануритися у свої вигадані світи, посилюючи враження від читання та виховуючи почуття подиву.

Жанр фентезі постійно розвивається і розширює свої межі. Воно вітає різноманітні голоси та перспективи, охоплюючи такі піджанри, як міське фентезі, стімпанк та магічний реалізм, серед інших. Така адаптивність гарантує, що фентезі залишається динамічним і актуальним жанром, здатним вирішувати сучасні проблеми та приваблювати постійно мінливу аудиторію.

По суті, теоретичні аспекти жанру фентезі висвітлюють його багатогранну природу - від здатності до ескапізму та алегорії до багатого розвитку персонажів і побудови світу. Оскільки жанр продовжує процвітати і розвиватися, він слугує свідченням незламної сили оповіді та безмежного потенціалу людської уяви. Зрештою, жанр фентезі запрошує нас мріяти, досліджувати та ставити питання, що робить його важливою та позачасовою формою літератури.

1.2. Розвиток сучасного фентезі

Фентезі - жанр літератури та мистецтва, що описує уявні світи, магію, міфічних створінь та епічні пригоди. За останнє десятиліття сучасний фентезі пережив значний розвиток, привертаючи увагу широкої аудиторії та створюючи нові стандарти у жанрі. Це жанр, який розвивався і процвітав протягом століть, долаючи культурні кордони і зачаровуючи серця та уми

читачів і глядачів по всьому світу. Сучасне фентезі, яке часто характеризується яскраво вигаданими світами, чарівними істотами та епічними пригодами, є свідченням незмінного захоплення людства надзвичайним [Laetz, Johnston 2008].

У своєму есеї «Епічне фентезі в сучасному світі» Стівен Р. Дональдсон стверджує, що фентезі - це не просто жанр для дітей чи ескапістів, а потужний інструмент для дослідження людського буття.

С. Р. Дональдсон визначає фентезі як форми художньої літератури, в якій внутрішні кризи, конфлікти чи процеси персонажів драматизуються так, ніби вони є зовнішніми особами чи подіями. Він стверджує, що фентезі особливо добре підходить для дослідження людського стану, оскільки дозволяє письменникам створювати світи і персонажів, вільних від обмежень реальності.

С. Р. Дональдсон вважає, що письменник-фантаст, не зв'язаний законами фізики чи умовностями суспільства. Він може створити будь-який світ і будь-якого персонажа, якого тільки можна собі уявити. Ця свобода дозволяє письменникові-фантастові досліджувати людський стан у такий спосіб, який був би неможливий у реалістичній художній літературі.

Письменник наголошує, що фентезі можна використовувати для дослідження таких тем, як добро і зло, природа реальності та сила людського духу. Він також стверджує, що фантазія може допомогти нам краще зрозуміти самих себе. Фантазія може допомогти нам зрозуміти сили, які формують наше життя, і вибір, з яким ми стикаємося. Вона також може допомогти нам побачити потенціал величчя і добра, який криється в кожному з нас [Donaldson 1986].

Протягом усієї історії фентезі було засобом інтерпретації невідомого, протистояння нашим найглибшим страхам та уяви незвіданих можливостей. Воно вийшло за межі традиційного оповідання, знайшовши вираження в літературі, мистецтві, кіно і навіть інтерактивних медіа. Світи, створені в рамках цього жанру, пропонують притулок від буденності та полотно для

дослідження складнощів людської природи, моралі та сил, що формують наше існування [Прітикіна 2010].

Еволюція сучасної літератури фентезі є предметом наукового дослідження, що ілюструє складну взаємодію між культурною еволюцією, творчим самовираженням та наративними інноваціями. Сучасне фентезі, що бере свій початок у давніх джерелах фольклору, міфології та легенд, перетворилося на окремий літературний жанр, що характеризується своїми уявними світами, фантастичними істотами та алегоричними дослідженнями [Зайченко 2015].

Наприклад, Девід Санднер пише про жанр фентезі всебічно і глибоко. Він стверджує, що фентезі не є новим жанром, а радше жанром, який існує вже багато століть. Він вказує на такі твори, як «Мандри Гуллівера» Джонатана Свіфта та «Замок Отранто» Горація Волпола як на ранні приклади фентезійної літератури.

Д. Санднер також обговорює різні піджанри фентезі, такі як високе фентезі, низьке фентезі та міське фентезі. Він визначає високе фентезі як фантазію, що відбувається в абсолютно відмінному від нашого світу, тоді як низьке фентезі - це фантазія, що відбувається в нашому власному світі, але з додаванням фантастичних елементів. Міське фентезі - це піджанр фентезі, дія якого відбувається в сучасних містах і часто включає надприродних істот, таких як вампіри, перевертні та феї [Sandner 2004].

Одним з ключових аспектів розвитку сучасного фентезі є зростання популярності фентезі-літератури. Твори таких письменників, як Дж. Р. Р. Толкін, Джордж Р. Р. Мартін, Джоан Роулінг, Ніл Гейман та інших, стали бестселерами та отримали широке визнання. Романи з фентезі-сюжетами здобувають мільйонні тиражі, а їх персонажі стають культовими. Сучасні фентезі-письменники пропонують нові концепції світів, інтригуючі персонажі та глибоко пророблені сюжети, що привертають читачів різного віку та інтересів [James 2012].

Сучасний фентезі також має значний вплив на кіноіндустрію. Успішні кінотрилогії, такі як «Володар перстнів» і «Гра Престолів», стали культовими серед фанатів фентезі. Голлівудські студії активно інвестують у фентезі-проекти, оскільки вони мають великий потенціал комерційного успіху. Фентезі-фільми використовують новітні спеціальні ефекти, щоб створити захоплюючі світи та надати реалістичності магічним елементам. Такий поєднання епічної драми, вражаючої візуалізації та емоційно вагомих історій стає джерелом популярності фентезі-фільмів.

Розвиток сучасних технологій також має великий вплив на фентезі-жанр. Комп'ютерна графіка, віртуальна реальність та інші технології дозволяють створювати більш реалістичні та захоплюючі світи. Відеоігри, такі як «Відьмак 3: Дике полювання» та «Скайрім» (The Elder Scrolls V: Skyrim)», дозволяють гравцям зануритися в уявний світ, взаємодіяти з магічними створіннями та вирішувати складні завдання. Технологічні інновації також впливають на фентезі-літературу, дозволяючи авторам створювати більш візуальні та ефектні описи своїх світів та персонажів [Кравченко, Кресан 2018].

Сучасне фентезі розширюється шляхом розвитку різноманітних піджанрів, які поєднують фентезі з іншими жанрами. Наприклад, стимпанк-фентезі поєднує елементи фентезі з атмосферою стимпанку, де ретрофутуристичні технології переплітаються з магічними силами. Такий підхід додає оригінальності та нових граней до сюжетів та світів фентезі. Крім того, фентезі може перетнутися з науково-фантастичним жанром у піджанрі післяапокаліптичного фентезі. В таких творах постапокаліптичні світи поєднуються з магічними створіннями та елементами. Це створює цікавий контраст між руйнацією та відновленням, між технологією та магією.

Сучасне фентезі не тільки розважає та надихає, але й має вплив на культуру та суспільство. Фентезі стає джерелом зміни уявлень про героїзм, справедливість та суспільні цінності. Він стимулює фантазію, творчість та критичне мислення у читачів та глядачів [Petzold 1986].

Фентезі також використовується як засіб відволікання та ескапізму, що допомагає людям втекти від повсякденних проблем та стресу. Він надає можливість поглибитися в магічний світ, де все можливе, і відчутти себе частиною чогось більшого. Сучасне фентезі підкреслює значення різноманітності та включеності. Воно відкриває двері до різних культур, міфологій та світоглядів, а також пропонує розмаїття героїв, які представляють різні соціальні та етнічні групи. Це сприяє пізнанню та розумінню різних світів та перспектив.

Всупереч класичним уявленням про фентезі як жанр, який призначений тільки для дітей, сучасне фентезі насичене складними сюжетами, глибокими персонажами та темами, що викликають обговорення й роздуми. Фентезі стає місцем для експериментів зі стилем, наративом та моральними амбіціями. Сучасні фентезі-автори активно використовують жанр, щоб досліджувати складні соціальні, політичні та моральні питання, а також висловлювати критику сучасного світу [Sullivan 2018].

Наприклад, романи Джорджа Р. Р. Мартіна «Пісня Льоду й Вогню» та серія книг «Гра Престолів» стали епічними сагами, які не тільки розповідають захоплюючі пригоди, але й вивчають складні політичні структури, відносини влади, етичні дилеми та природу героїзму. Ці твори стали не просто розважальними, але й роздумами над людськими стосунками та сутністю влади.

Крім того, фентезі змінюється й адаптується до потреб сучасного читача та глядача. Наприклад, поява піджанру «урбан фентезі» дозволила розмістити фентезі-елементи в сучасному міському оточенні. Це створює захоплюючий контраст між реальним світом та магічними створіннями чи елементами.

Окрім літератури та кіно, фентезі також отримує популярність у відеоігровій індустрії. Великі епічні рольові ігри, такі як «The Elder Scrolls» та «Dragon Age», дозволяють гравцям підкорити магічні світи та приймати ключові рішення, які впливають на сюжет та кінцевий результат. Відеоігри

також надають можливість взаємодіяти з іншими гравцями у віртуальних світах, де кожен може стати героєм своєї власної фентезійної історії [Eilers 2000].

Сучасне фентезі часто використовується як засіб висвітлення актуальних проблем та викликів, з якими стикається сучасне суспільство. Він дозволяє авторам використовувати метафори, алегорії та фантастичні елементи для критики соціальних, політичних та екологічних проблем. Наприклад, у романі «Гра Престолів» Джорджа Р. Р. Мартіна, багато сюжетних ліній мають відношення до влади, корупції та боротьби за трон. Це дає можливість показати темну сторону людської природи та проблеми, що виникають при набутті та утриманні влади [Eilers 2000].

У фентезі також можна знайти відображення екологічних проблем. Фантастичні світи зі своїми природними ландшафтами та магічними створіннями нагадують нам про важливість охорони навколишнього середовища та збереження різноманітності природи.

Сучасне фентезі також активно працює над зміною стереотипів та розширенням репрезентації у жанрі. Традиційно фентезі було зосереджено на світлошкірому, герої чоловічої статі, але сучасні автори поступово змінюють цей підхід. Сучасні фентезі-твори тепер пропонують розмаїття героїв різних рас, гендерних ідентичностей та соціальних груп. Це відкриває двері для нових історій, перспектив та можливостей. Репрезентація різних груп дозволяє більш широкому колу читачів і глядачів відчувати себе представленими та знайти зв'язок з персонажами [Pelling 2014].

Разом з розширенням технологій віртуальної реальності та ігрової індустрії, сучасне фентезі отримує нові можливості розвитку. Віртуальна реальність дозволяє глядачам і гравцям ще глибше зануритися в магічний світ, відчувати його більш інтенсивно та взаємодіяти з ним. Віртуальна реальність дозволяє створювати ігри та віртуальні світи, в яких гравці можуть взаємодіяти з магічними створіннями, виконувати квести та досліджувати

незвідані території. Це дає можливість відчути себе частиною фентезійного світу, де можливість зробити неможливе.

Розвиток сучасного фентезі відбувається у багатьох напрямках. Він поєднує глибокі теми, складні персонажі та захоплюючі сюжети з сучасними технологіями, що дозволяє створювати захопливі світи, які залучають широку аудиторію. Сучасне фентезі перетворилося на медіафеномен, який надихає, провокує обговорення та залишає слід у культурі сучасності. І з кожним новим твором або інновацією, цей жанр продовжує розширювати свої межі та захоплювати нас у світ магії й уяви.

Сучасне фентезі переживає період значного розвитку, стаючи популярним явищем серед широкої аудиторії. Зростання популярності фентезі-літератури, успішність фентезі-фільмів та вплив технологій свідчать про широкий обсяг та потенціал цього жанру. Розвиток сучасного фентезі відбувається завдяки талановитим письменникам, креативним режисерам та технологічним інноваціям, які дозволяють створювати більш захопливі та реалістичні світи. Жанр фентезі продовжує надихати читачів, глядачів та творців, і ми можемо очікувати ще більш захоплюючих пригод у майбутньому.

Отже, еволюція сучасного фентезі є відображенням суспільних змін, культурних рухів та переплетіння історичних подій. Дослідження показало, що фентезі як жанр постійно розвивається у відповідь на сучасні виклики. Наприклад, у післявоєнний час фентезі зазнало помітного впливу соціально-політичного клімату, що призвело до появи історій, які або пропонували втечу від похмурої реальності, або критично розглядали її під прикриттям фантастичних обставин.

Технологічний прогрес, особливо в цифровій сфері, розширив сферу застосування та вплив фентезі, що призвело до створення вражаючих вражень, чи то через відеоігри, чи то через віртуальну реальність. Крім того, глобальний обмін ідеями, якому сприяли Інтернет та глобалізація,

урізноманітний фентезійні наративи, включивши в них крос-культурні елементи та розширивши їхню привабливість.

Когнітивні та психологічні дослідження стверджують, що людський потяг до фентезі може бути зумовлений нашим вродженим прагненням зрозуміти та змінити наше оточення. Фантазія дозволяє нам досліджувати гіпотетичні сценарії, розуміти моральні проблеми та уявляти альтернативні реальності. Вона діє як безпечний простір для опрацювання складних емоцій та ідей, задовольняючи як дитяче здивування, так і дорослий самоаналіз.

Таким чином, сучасне фентезі, будучи вкоріненим у вікові традиції, продовжує розвиватися, резонуючи з часом і слугуючи дзеркалом наших колективних прагнень, страхів і бажань. Його динамічна еволюція є свідченням стійкості жанру та його постійної актуальності в сучасному дискурсі.

РОЗДІЛ 2

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

2.1. Поняття інтертекстуальності

Поняття інтертекстуальності є наріжним каменем літературознавства та культурології, сприяючи тонкому розумінню того, як тексти існують і взаємодіють у ширшому культурному та історичному контексті. Це явище, глибоко вкорінене в людську комунікацію та текстотворення, привертає значну увагу та науковий дискурс протягом багатьох років, а його витoki сягають структуралістських та постструктуралістських рухів середини ХХ-го століття [Шистовська 2017].

Інтертекстуальність як концепція підкреслює взаємозалежність і взаємопов'язаність текстових утворень, визнаючи, що жоден текст не існує ізольовано, а є продуктом складної мережі посилань, впливів і діалогів з іншими текстами. Він виходить за межі літератури, охоплюючи широкий спектр культурних артефактів, включаючи кіно, музику, візуальне мистецтво і навіть повсякденний дискурс [Переломова 2008]. По суті, інтертекстуальність стверджує, що тексти не є самодостатніми сутностями, а перебувають у постійному динамічному діалозі з культурним середовищем, з якого вони походять. Повсюдне поширення гіперпосилань, соціальних мереж і ремікс-культури революціонізувало концепцію інтертекстуальності, перетворивши її на динамічний і плінний феномен, який постійно змінює наше розуміння текстів та їхніх контекстів [Батринчук 2016].

Інтертекстуальність - термін, введений теоретиком постструктуралізму Юлією Крістевою наприкінці 1960-х років, став наріжним каменем у літературознавстві та культурології. Він позначає складну мережу зв'язків, що існують між текстами, де один текст впливає на інший, відсилає до нього або спирається на нього [Alfaro 1996]. Ця концепція підкреслює

взаємопов'язаність людського самовираження та способів, у які тексти, як письмові, так і усні, вступають у безперервний діалог один з одним.

Юлія Крістева, болгарсько-французький філософ і теоретик літератури, вважається автором терміну «інтертекстуальність». Її впливове есе «Слово, діалог і роман» заклало основу для цієї концепції, досліджуючи, як мова формується під впливом взаємодії між текстами [Kristeva 1986]. У своєму есеї «Слово, діалог і роман» Юлія Крістева стверджує, що мова не є самодостатньою системою, а радше простором взаємодії між різними текстами. Вона вводить термін «інтертекстуальність», щоб описати цей процес, який, на її думку, є важливим для продукування смислу.

Ю. Крістева будує свою аргументацію на роботах Михайла Бахтіна, який підкреслював важливість діалогу в мові та літературі. Автор поширює цю ідею на рівень тексту, стверджуючи, що кожен текст перебуває в діалозі з іншими текстами, як минулими, так і сучасними. Ю. Крістева стверджує, що інтертекстуальність має дві основні форми:

Вертикальна інтертекстуальність: Йдеться про зв'язок між текстом і його джерелами, такими як літературна традиція, філософський дискурс, релігійні тексти.

Горизонтальна інтертекстуальність: Це зв'язок між текстом і його сучасниками, а також іншими текстами, які були створені в тому ж жанрі або в той же історичний період.

Ю. Крістева розглядає інтертекстуальність як продуктивну силу, що рухає еволюцію мови та літератури. Вона стверджує, що, вступаючи в діалог з іншими текстами, письменники здатні створювати нові смисли та перспективи.

В своєму есе Ю. Крістева розглядає декілька прикладів інтертекстуальності, а саме [Kristeva 1986]:

Алюзія: коли письменник відсилає до іншого тексту, явно чи неявно.

Пародія: коли письменник імітує інший текст для досягнення комічного або сатиричного ефекту.

Цитування: коли автор вставляє уривок з іншого тексту у власний твір.

Пастиш: коли письменник створює новий твір, поєднуючи елементи з різних існуючих текстів.

Крістева стверджує, що це лише кілька прикладів багатьох способів, у які тексти можуть взаємодіяти один з одним. Вона також обговорює роль інтертекстуальності в романі, стверджуючи, що це жанр, який особливо добре підходить для дослідження діалогічної природи мови.

У своєму есе «Слово, діалог і роман» автор аналізує твір Джеймса Джойса «Улісс» з точки зору його інтертекстуальних зв'язків з творами Гомера, Данте і Шекспіра. Вона стверджує, що роман Джойса є складним гобеленом алюзій і цитат з цих попередніх творів, і що ця інтертекстуальність є важливою для сенсу роману.

Пізніша праця Ю. Крістевої «Бажання в мові: Семіотичний підхід до літератури та мистецтва» ще більше заглиблюється в інтертекстуальність та її роль у формуванні смислу [Kristeva 1980].

У науковому доробку «Бажання в мові: Семіотичний підхід до літератури та мистецтва» автор стверджує, що інтертекстуальність - це не просто мережа зв'язків між текстами, а радше фундаментальна властивість самої мови. Вона пише: «Кожне висловлювання є поглинанням і трансформацією дискурсу або набору дискурсів. Слово - це перетин слів, де можна прочитати принаймні одне інше слово. Єдність слова, таким чином, не є чимось раз і назавжди даним, а радше чимось, що постійно продукується в процесі інтертекстуальності» [Kristeva 1980, с. 66].

Ю. Крістева розвиває цю ідею, стверджуючи, що інтертекстуальність - це не просто зв'язок між двома чи більше текстами, а складний процес поглинання, трансформації та підриву. Автор зауважує, що мова є не лише інструментом комунікації, але й місцем бажання. Вона стверджує, що бажання - це те, що спонукає нас використовувати мову для створення нових смислів і взаємодії з іншими текстами в новий спосіб.

Концепція інтертекстуальності Ю. Крістєвої мала великий вплив на широкий спектр галузей, включаючи літературну критику, лінгвістику та філософію. Вона допомогла нам зрозуміти, як створюються тексти, як їх споживають і як вони генерують смисли.

Ролан Барт, французький теоретик літератури, долучився до дискусії про інтертекстуальність у своєму есе «Смерть автора». Не використовуючи термін «інтертекстуальність» прямо, ідеї Барта кинули виклик поняттю ізольованого, автономного тексту і підкреслили роль читача у створенні сенсу через інтертекстуальну павутину [Barthes 1967].

У своєму есеї «Смерть автора» Ролан Барт ставить під сумнів традиційний погляд на автора як на єдине джерело смислу в тексті. Він стверджує, що текст не є продуктом намірів чи біографії автора, а радше тканиною цитат з інших текстів. Як наслідок, значення тексту не є фіксованим чи наперед визначеним, а радше створюється читачем у процесі інтертекстуального читання [Barthes 1967].

У своєму есеї Р. Барт не використовує термін «інтертекстуальність», але його ідеї є центральними для розвитку цього поняття. Автор стверджує, що читач є не просто пасивним одержувачем смислу, а радше активним учасником творення смислу. Читач привносить у текст свій власний унікальний досвід і перспективи, і це впливає на те, як він його інтерпретує. Як наслідок, не існує єдиного, остаточного значення тексту. Скоріше, значення тексту відкрите для множинних інтерпретацій, залежно від читача.

Жерар Женетт, французький літературний критик, зробив значний внесок у дослідження наративу та інтертекстуальності. В своїй книзі «Палімпсести: Література другого ступеня» автор досліджує різні форми інтертекстуальності, включаючи алюзію, пародію та цитату, в рамках літературних текстів [Genette 1997]. У книзі «Палімпсести: Література другого ступеня» автор також дослідив різноманітні зв'язки, які текст може мати з попередніми текстами. Він використовує метафору палімпсесту, пергаментного або пергаментного манускрипту, який переписували кілька

разів, щоб описати те, як пізніші тексти часто несуть на собі сліди попередніх.

Ж. Женетт виділяє п'ять основних типів інтертекстуальності, або текстових зв'язків:

Алюзія: коротке посилення на інший текст, яке може бути прямим або непрямим.

Цитата: пряме включення уривка з іншого тексту.

Пастиш: твір, що імітує стиль або тон іншого тексту, часто в гумористичній або іронічній формі.

Пародія: твір, який підриває або кидає виклик конвенціям іншого тексту, часто з метою сатиричного або комедійного ефекту.

Архітекст: зв'язок між текстом і його жанром або літературною традицією.

Італійський семіотик і письменник Умберто Еко також зробив помітний внесок у дослідження інтертекстуальності. Роман Умберто Еко «Ім'я троянди» є яскравим прикладом інтертекстуальної літератури, що спирається на широкий спектр історичних, філософських та літературних посилань для побудови складної оповіді. Дія роману розгортається в бенедиктинському абатстві в Італії XIV століття, де францисканський монах Вільям Баскервільський та його молодий послушник Адзо з Мелька розслідують низку загадкових смертей [Еко 2014].

У романі У. Еко робить алюзії на широкий спектр інших текстів, зокрема на Біблію, праці Аристотеля та Фоми Аквінського, а також на середньовічний детективний жанр. Він також включає посилання на сучасні події та постаті, такі як Авіньйонське папство та Столітня війна.

Використання інтертекстуальності слугує кільком цілям, які переслідує автор. По-перше, вона допомагає створити в романі відчуття реалізму та історичної достовірності. Спираючись на широкий спектр джерел, Еко вдається створити світ, який здається живим і правдоподібним.

По-друге, використання інтертекстуальності дозволяє автору досліджувати різноманітні складні теми та ідеї. Наприклад, назва роману є відсиланням до рядка з Апокаліпсису Іоанна, який натякає на природу знання та небезпеку забороненого знання.

По-третє, використання автором інтертекстуальності створює в романі відчуття грайливості та гумору. Наприклад, головний герой роману, Вільям Баскервільський, названий на честь головного героя оповідань про Шерлока Холмса. Ця алюзія є гумористичною, але вона також підкреслює детективні здібності Вільяма [Есо 2014].

Загалом, використання інтертекстуальності в романі «Ім'я троянди» є складним і витонченим. Він використовує інтертекстуальність, щоб створити в романі відчуття реалізму, історичної достовірності та грайливості. Він також використовує інтертекстуальність для дослідження різноманітних складних тем та ідей.

Французький літературознавець Мішель Ріффатер розробив поняття «гіпертекстуальності», яке тісно пов'язане з інтертекстуальністю. В своїй праці «Семіотика поезії» автор досліджує, як тексти відсилають до інших текстів через різні лінгвістичні та семіотичні механізми [Riffaterre 1978].

Автор стверджує, що вірші можна розуміти як системи знаків, в яких кожне слово чи фраза має значення, що визначається його зв'язком з іншими словами та фразами у вірші. Одним із ключових понять у семіотиці поезії М. Ріффатера є поняття інтертекстуальності. Автор стверджує, що інтертекстуальність особливо важлива в поезії, де поети часто використовують алюзії та посилання на інші вірші для створення сенсу та нових ефектів.

Іншим важливим поняттям у семіотиці поезії Ріффатера є поняття гіпертекстуальності. Гіпертекстуальність - це більш специфічна форма інтертекстуальності, в якій текст явно пов'язаний з іншим текстом. Це може бути зроблено за допомогою різних засобів, таких як гіперпосилання, виноски або просто згадка іншого тексту в самому тексті [Riffaterre 1978].

Автор стверджує, що гіпертекстуальність є потужним інструментом, який поети можуть використовувати для створення складних і витончених значень. Наприклад, поет може використовувати гіпертекстуальність, щоб створити діалог між двома різними віршами або кинути виклик читацьким очікуванням щодо певного тексту.

Французька феміністична письменниця та критикиня Елен Сіксус зверталася до інтертекстуальності у своїх творах. В своєму есе «Сміх Медузи», авторка використовує інтертекстуальні посилання, щоб кинути виклик усталеним літературним і культурним нормам, особливо в контексті феміністичного дискурсу [Sixous 1975]. Авторка спирається на різноманітні джерела, серед яких грецький міф про Медузу, роботи Жака Лакана та твори таких письменниць, як Вірджинія Вулф і Маргарита Дюрас.

Авторка починає з твердження про те, що в західній культурі жінок замовчували і маргіналізували. Вона пише, що жінок навчили бачити себе як Медузу, жакливу постать, яка своїм поглядом перетворює чоловіків на камінь. Цей образ Медузи використовується для виправдання гноблення і замовчування жінок. Потім Е. Сіксус повертає образ Медузи, припускаючи, що вона може бути символом жіночої емансипації. Вона пише, що сміх Медузи - це виклик патріархальному порядку. Це сміх підривний, руйнівний і небезпечний [Sixous 1975].

Авторка використовує інтертекстуальність, щоб кинути виклик усталеним літературним нормам. В есе автор широко цитує грецький міф про Медузу, але переосмислює його у феміністичному світлі. Вона припускає, що Медуза - не монстр, а сильна і небезпечна жінка. Вона спирається на роботи Жака Лакана, щоб обговорити концепцію «фалогоцентричного» порядку. Вона стверджує, що в основі цього порядку лежить чоловічий фалос і що він маргіналізує жінок.

Використання Е. Сіксус інтертекстуальності - це не просто питання науки. Вона використовує інтертекстуальність, щоб створити новий спосіб мислення про жінок і жіноче письмо. Вона показує, що жінки можуть кинути

виклик патріархальному порядку, привласнюючи та переписуючи тексти, написані чоловіками [Сіхous 1975].

Інтертекстуальність важлива тому, що вона кидає виклик традиційному уявленню про самодостатній, самотній текст. Натомість вона визнає, що тексти ніколи не створюються ізольовано; вони завжди знаходяться в ширшому культурному та історичному контексті. Інтертекстуальність визнає, що тексти перебувають у постійному діалозі один з одним, спираючись на попередні твори, реагуючи на них або переосмислюючи їх [Меленевська 2015]. Цей взаємозв'язок між текстами збагачує наше розуміння літератури та культури кількома способами:

Контекстуальне розуміння: інтертекстуальність допомагає нам краще зрозуміти контекст, у якому був створений текст. Розпізнаючи посилання та алюзії на інші твори, ми отримуємо уявлення про впливи автора, його переконання та панівний культурний клімат.

Інтерпретація: інтертекстуальність запрошує читачів і дослідників до глибших інтерпретацій. Виявляючи інтертекстуальні посилання, читачі можуть розкрити приховані шари значення, символізму та тематичних зв'язків у тексті.

Культурний діалог: інтертекстуальність розкриває постійний діалог всередині культури. Вона показує, як література та інші форми самовираження відображають і формують суспільні норми, цінності та ідеї з плином часу.

Інтертекстуальність проявляється по-різному, від явних відсилань до ледь вловимих перегуків:

Прямі посилання: Деякі тексти безпосередньо відсилають до інших творів через цитати, цитати або відверті алюзії. Наприклад, поема Т.С. Еліота «Пустка» є клаптиковою тканиною посилань на різноманітні літературні та міфологічні джерела [Стернз 1990].

Пародія та пастиш: інтертекстуальність може бути грайливою або критичною. Пародія, наприклад, імітує та висміює стиль іншого твору, тоді як

пастиш наслідує його у більш шанобливій манері. Відомим прикладом є «Улісс» Джеймса Джойса, який переосмислює «Одіссею» Гомера в сучасному дублінському середовищі [Джойс 2020].

Архетипні патерни: Певні теми, персонажі та сюжетні структури повторюються в різних текстах, утворюючи архетипні патерни. Наприклад, подорож героя можна знайти в незліченній кількості наративів, від стародавніх міфів до сучасної літератури.

Жанрові конвенції: Жанри самі по собі є інтертекстуальними конструкціями. Вони спираються на спільні конвенції та очікування, які читачі впізнають з попередніх творів у тому ж жанрі.

Адаптації та перекази: Інтертекстуальність очевидна в адаптаціях та переказах історій. П'єси Шекспіра, наприклад, були адаптовані в різних формах, від сучасних фільмів, таких як «Ромео + Джульєтта», до літературних переосмислень, таких як «Відьмацьке насіння» Маргарет Етвуд.

Інтертекстуальність відіграє вирішальну роль в еволюції літератури та культури:

Інновації та еволюція: Вона уможливлює еволюцію літературних форм, спираючись на існуючі тексти та трансформуючи їх. Нові твори можуть кидати виклик, підривати або переосмислювати усталені наративи та конвенції.

Культурна пам'ять: Інтертекстуальність слугує сховищем культурної пам'яті, зберігаючи та передаючи ідеї, цінності та історії від покоління до покоління. Вона забезпечує тяглість культурного знання.

Ідентичність та приналежність: Інтертекстуальність допомагає окремим особам і громадам формувати почуття ідентичності та приналежності. Спільні посилання на культурні орієнтири створюють відчуття зв'язку та культурної грамотності [Бойко 2018].

Постмодернізм: Епоха постмодернізму сприймає інтертекстуальність як фундаментальну рису. Постмодерністські твори часто розмивають межі між

високою та низькою культурою, ставлять під сумнів авторство та оригінальність, а також беруть участь в інтертекстуальній грі [Манахов 2015].

Більше того, інтертекстуальність запрошує нас замислитися над роллю читача чи глядача в цьому складному літературному та культурному гобелені. Читачі та глядачі стають активними учасниками у розшифровці та оцінці інтертекстуальних посилань у текстах. Перед ними стоїть завдання з'єднати точки між різними творами, розплутати шари смислу та відчутти багатшу, більш нюансовану взаємодію з матеріалом.

Інтертекстуальність також висвітлює поняття авторства та оригінальності в літературі та культурі. Вона ставить під сумнів уявлення про генія-одинака, який створює щось абсолютно нове. Натомість вона підкреслює ідею, що кожен творець, свідомо чи несвідомо, спирається на резервуар існуючих знань і мистецьких впливів. Автори стають не лише творцями, а й кураторами культурних артефактів, вплітаючи їх у свої наративи, щоб створити щось унікальне, своє.

Крім того, інтертекстуальність не обмежується сферою літератури. Вона поширюється на всі форми людського самовираження, включаючи візуальне мистецтво, музику, кіно і навіть повсякденний дискурс. У візуальному мистецтві митці часто віддають шану або підривають роботи своїх попередників. У музиці семплювання та ремікси є поширеними практиками, які значною мірою покладаються на інтертекстуальні посилання. Навіть у повсякденній розмові ми використовуємо ідіоми, приказки та цитати з різних джерел, демонструючи, наскільки глибоко інтертекстуальність проникла в наше життя.

У цифрову епоху поняття інтертекстуальності набуло нових вимірів. Інтернет став величезним сховищем текстів і медіа, які є легкодоступними і якими можна обмінюватися. Наприклад, соціальні медіа-платформи сприяють швидкому поширенню мемів та вірусного контенту, які часто покладаються на інтертекстуальні посилання для передачі гумору чи коментарів. Інтернет-культура сама по собі характеризується багатим

гобеленом інтертекстуальних жартів, відсилань і мемів, які відображають колективні знання і почуття онлайн-спільнот.

Отже, концепція інтертекстуальності є фундаментальним і динамічним аспектом літературознавства та культурології, який має далекосяжні наслідки для нашого розуміння того, як створюються, інтерпретуються та пов'язуються тексти. Інтертекстуальність підкреслює ідею про те, що жоден текст не існує ізольовано; скоріше, кожен текст є частиною широкої павутини посилань, впливів і діалогів з іншими текстами. Вона збагачує наше сприйняття літератури, кіно, мистецтва і навіть повсякденного спілкування, розкриваючи складну взаємодію ідей і смислів у різних творах і жанрах.

Завдяки інтертекстуальності ми можемо дослідити, як тексти ведуть безперервну розмову зі своїми попередниками та сучасниками, чи то через прямі цитати, алюзії, пародії, чи то через тонкі відгомони. Цей процес не лише поглиблює наше розуміння окремих творів, але й висвітлює динамічну природу культури та еволюцію людського знання. Інтертекстуальність запрошує нас бути активними читачами і глядачами, заохочуючи шукати і розпізнавати ці інтертекстуальні зв'язки, що, в свою чергу, посилює наше залучення до творчого світу.

Крім того, інтертекстуальність слугує нагадуванням про те, що тексти не є витвором лише їхніх авторів, а також формуються культурним, історичним та інтелектуальним контекстом, у якому вони створюються. Це визнання спонукає нас замислитися над тим, як динаміка влади, ідеології та суспільні норми впливають на конструювання та інтерпретацію текстів. Інтертекстуальність також підкреслює ідею про те, що тексти живуть власним життям, постійно розвиваючись у міру того, як їх переосмислюють і перепризначають наступні покоління.

У світі, переповненому інформацією та медіа, розуміння інтертекстуальності стає дедалі актуальнішим. Воно дозволяє нам орієнтуватися і критично оцінювати величезний масив текстів, які нас оточують, розпізнавати складні взаємозв'язки між ними і розкривати

приховані шари сенсу. По суті, концепція інтертекстуальності спонукає нас розглядати тексти не як ізольовані сутності, а як невід'ємні частини складного і взаємопов'язаного полотна людського самовираження і мислення.

Інтертекстуальність також має глибокі наслідки поза межами літератури та культури. Вона поширюється на такі галузі, як лінгвістика, філософія, де розуміння взаємодії текстів і способу конструювання смислу є важливим. Вивчення інтертекстуальності має практичне застосування в таких галузях, як реклама, медіа-аналіз і риторика, допомагаючи нам розшифрувати тонкі послання, відсилання і техніки переконання, що використовуються в різних формах комунікації.

Більше того, інтертекстуальність стала рушійною силою спільної роботи і трансформації інтернету та цифрових медіа. У цифрову епоху люди активно взаємодіють з існуючими текстами та реміксують їх, створюючи нові смисли через процес, який за своєю суттю є інтертекстуальним. Меми, вірусні відео та інтернет-культура в цілому процвітають на основі посилань та спільних знань, демонструючи силу інтертекстуальності у формуванні сучасного дискурсу та комунікації.

В освітньому контексті викладання концепції інтертекстуальності може допомогти учням стати критичними мислителями та кращими комунікаторами. Заохочуючи їх аналізувати, як тексти пов'язані між собою та з ширшим культурним контекстом, викладачі сприяють глибшому залученню та розумінню. Ця навичка не лише приносить користь учням в академічному плані, але й допомагає їм орієнтуватися в складнощах інформаційної епохи з проникливим і критичним поглядом.

Загалом, інтертекстуальність - це багатогранне поняття, яке виходить за межі літератури і пронизує різні аспекти нашого життя. Вона збагачує наше розуміння культури, комунікації та творчості, водночас спонукаючи нас розглядати тексти як динамічні та взаємопов'язані сутності.

2.2. Функції та типи інтертекстуальності

Інтертекстуальність - це фундаментальне поняття в літературознавстві та культурології, яке підкреслює взаємопов'язаність текстів і те, як вони впливають один на одного та відсилають один до одного [Ступницька, Ленська 2019]. Ця концепція визнає, що жоден текст не існує ізольовано, а навпаки, кожен текст формується під впливом його зв'язків з іншими текстами, імпліцитно чи експліцитно. Інтертекстуальність виконує кілька функцій у літературі та культурі, і її можна класифікувати на різні типи, кожен з яких має свої унікальні характеристики та значення [Гринишина, Марченко 2012].

Функції інтертекстуальності:

Збагачення значення: Однією з основних функцій інтертекстуальності є збагачення значення тексту. Коли автор посилається або натякає на інші тексти, це додає глибини і складності його власному твору. Читачі, які знайомі з текстами, на які є посилання, можуть встановити зв'язки і розкрити шари значення, які можуть бути неочевидними для тих, хто не має таких знань. Наприклад, вірш Т.С. Еліота «Безплідна земля» наповнений алюзіями на різні літературні та міфологічні твори, що посилює глибину вірша та запрошує читачів досліджувати численні шари інтерпретації [Стернз 1990].

Створення контексту: Інтертекстуальність створює контекстуальні рамки, в яких функціонує текст. Посилаючись на інші тексти, автори вписують свій твір у ширший культурний, історичний чи літературний контекст. Така контекстуалізація допомагає читачам краще зрозуміти мотиви, теми та послання тексту. Наприклад, «Колгосп тварин» Джорджа Орвелла - це алегорія, яка спирається на історичні події російської революції та подальше становлення сталінізму, тому важливо розпізнати ці відсилання, щоб зрозуміти всі підтексти наративу [Орвелл 2021].

Діалоги та критика: Інтертекстуальність дозволяє текстам вести діалоги один з одним. Автори можуть використовувати посилання та алюзії, щоб

відповідати, критикувати або підривати ідеї та теми, представлені в інших текстах. Такий інтертекстуальний діалог може призвести до багатого обміну ідеями та поглядами. Яскравим прикладом є «Широке Саргасове море» Жана Ріса, який слугує приквелом до «Джейн Ейр» Шарлотти Бронте і пропонує постколоніальну критику колоніальної та расової тематики в класиці Бронте [Rhys 1992].

Свобода інтерпретації: Інтертекстуальність також надає читачам і критикам свободу інтерпретації. Читачі можуть привносити в текст власні знання та досвід, роблячи його динамічним та інтерактивним процесом. Різні читачі можуть виявляти різні інтертекстуальні посилання і робити з них різні висновки, що сприяє багатству інтерпретації. Таку відкритість до інтерпретації демонструють такі твори, як «Улісс» Джеймса Джойса, який насичений посиланнями на міфологію, літературу та історію, запрошуючи читачів досліджувати та інтерпретувати текст у незліченну кількість способів [Джойс 2020].

Типи інтертекстуальності:

Пряма інтертекстуальність: пряма інтертекстуальність передбачає явні посилання на інші тексти. Ці посилання можуть мати форму цитат, цитування або прямих алюзій. Наприклад, численні посилання Шекспіра на класичну літературу та історію в його п'єсах є прикладами прямої інтертекстуальності [Miola 2004].

Непряма інтертекстуальність: непряма інтертекстуальність є більш тонкою та неявною. Вона передбачає тематичні, структурні або стилістичні паралелі між текстами [Abed 2021]. У цьому типі інтертекстуальності автори можуть не посилатися на конкретні твори, але включати елементи з різних джерел, щоб сформуванати власний наратив. Наприклад, повторювана тема «подорожі героя», що зустрічається в багатьох літературних творах, таких як «Одіссея» та «Гаррі Поттер», демонструє непряму інтертекстуальність.

Паратекстуальна інтертекстуальність: паратекстуальна інтертекстуальність - це зв'язок між текстом і оточуючими його матеріалами,

такими як обкладинка, назва, передмова або виноска [Miola 2004]. Ці паратекстуальні елементи можуть надавати тексту додаткові шари значення і контексту.

Окрім функцій та видів інтертекстуальності, важливо розглянути її значення та наслідки в сучасній культурі та цифровій епоху. Інтернет та цифрові медіа трансформували способи створення, поширення та взаємодії з текстами, що призвело до появи нових форм інтертекстуальності.

Цифрова інтертекстуальність: Цифрова епоха відкрила нову еру інтертекстуальності, яка характеризується швидким поширенням та реміксуванням текстів. Соціальні мережі, блоги та онлайн-спільноти є центрами для обміну ідеями та посиланнями, що дозволяє користувачам створювати павутину інтертекстуальних зв'язків. Наприклад, меми часто спираються на популярну культуру, існуючі меми та поточні події, щоб передати гумористичні або сатиричні повідомлення. Ця динамічна форма інтертекстуальності демонструє, як тексти в цифровій сфері можуть перебувати в постійному діалозі один з одним.

Фан-культура та фан-фікшн: Інтертекстуальність відіграє центральну роль у фан-культурі, де ентузіасти займаються такою творчою діяльністю, як фан-фікшн, фан-арт і фан-теорії, засновані на існуючих текстах, зокрема, у сфері літератури, кіно і телебачення. Фанати часто переосмислюють персонажів, обстановку та сюжетні лінії, розширюючи оригінальний текст і сприяючи створенню багатого полотна інтертекстуальних зв'язків у фан-спільноті. Ця партисипативна культура є прикладом трансформаційної сили інтертекстуальності [Hellekson, Busse 2006].

Інформаційне перевантаження: Хоча цифрова епоха демократизувала інтертекстуальність, вона також призвела до надмірної кількості інформації та посилань. Навігація в цій величезній павутині інтертекстуальних зв'язків може бути як збагачуючою, так і складною. Читачі та споживачі медіа повинні розвивати критичні навички, щоб розпізнавати значення та

достовірність інтертекстуальних посилань у цифровому ландшафті, насиченому контентом [Zengin 2016].

Культурна пам'ять: Інтертекстуальність слугує сховищем культурної пам'яті, зберігаючи та передаючи ідеї, цінності та наративи від покоління до покоління. Вона забезпечує тяглість культурних знань і традицій. Оскільки тексти посилаються та переосмислюють один одного з плином часу, вони сприяють еволюції культурної ідентичності та колективної свідомості [Шистовська 2017]. Наприклад, переказ давніх міфів у сучасній літературі та кінематографі зберігає ці наративи живими та актуальними в сучасній культурі.

Отже, інтертекстуальність - багатогранний і невід'ємний аспект літератури та культури. Вона збагачує зміст, створює контекст, сприяє діалогу та критиці, уможлиблює різноманітні інтерпретації. Різні типи інтертекстуальності, зокрема пряма, непряма та паратекстуальна, пропонують авторам універсальний інструментарій для формування їхніх творів та залучення до широкої літературної та культурної традиції. Розпізнаючи та аналізуючи інтертекстуальні посилання та зв'язки, читачі та науковці отримують глибше розуміння складного полотна людського самовираження через тексти. Інтертекстуальність - це не лише інструмент літературного аналізу, але й свідчення взаємопов'язаності людських знань і творчості у часі та просторі.

В літературному та культурному середовищі, що постійно розвивається, інтертекстуальність залишається динамічним і важливим поняттям. Вона збагачує тексти, надаючи їм глибини та контексту, сприяє діалогу та критиці між творами, а також надає читачам свободу інтерпретації. Цифрова епоха розширила сферу дії та ускладнила інтертекстуальність, уможлививши швидкий обмін та ремікс текстів у різноманітних онлайн-спільнотах. Оскільки ми продовжуємо взаємодіяти з текстами в різних формах і засобах, розуміння інтертекстуальності стає все більш важливим для навігації в заплутаній павутині культурних і літературних посилань, які формують наше

уявлення про світ. Інтертекстуальність, у всіх її функціях і типах, зміцнює ідею про те, що тексти не є ізольованими сутностями, а радше взаємопов'язаними нитками в гобелені людського самовираження і пізнання.

Більше того, оскільки обсяг інформації та посилань продовжує зростати в геометричній прогресії, важливо розвивати навички критичної грамотності, щоб ефективно орієнтуватися в цій складній павутині інтертекстуальності. Здатність відрізнити значущі посилання від шуму та розуміти культурний та історичний контекст, що стоїть за ними, має вирішальне значення у світі, насиченому текстами та медіа.

Зрештою, інтертекстуальність підкреслює взаємопов'язаність людських знань і творчості в часі, просторі та засобах масової інформації. Вона нагадує нам, що кожен текст є частиною більшої розмови, і, долучаючись до цього інтертекстуального гобелену, ми глибше розуміємо багату і складну природу людського самовираження і культури. Продовжуючи читати, створювати та інтерпретувати тексти, ми повинні плекати та досліджувати багатогранний світ інтертекстуальності, адже він є свідченням тривалої та постійно еволюціонуючої природи нашої колективної людської історії.

2.3. Роль інтертексту у формуванні сенсу твору

Одним з основних способів впливу інтертекстуальності на зміст літературного твору є те, що вона слугує джерелом натхнення для автора. Письменники часто спираються на свої знання інших текстів, будь то класика, сучасні твори чи навіть нелітературні джерела, такі як історичні події чи особистий досвід, щоб збагатити власні оповіді. Таке запозичення тем, персонажів та ідей дозволяє авторам спиратися на літературну традицію і створювати твори, які резонують з читачами на різних рівнях.

Наприклад, п'єса Вільяма Шекспіра «Гамлет» є дуже інтертекстуальною, черпаючи натхнення з більш ранніх творів, таких як

«Іспанська трагедія» Томаса Кіда та легенда про Амлета з норвезької міфології. Включення Шекспіром цих джерел у власну п'єсу не лише додає глибини персонажам і сюжету, але й запрошує читачів дослідити зв'язки між різними літературними творами [Шекспір 2008; Кід 2011].

Інтертекстуальність також відіграє важливу роль у формуванні смислу, дозволяючи авторам використовувати алюзії та відсилання до інших текстів. За допомогою цих посилань автори можуть створювати шари смислу, які можуть бути не одразу очевидними для всіх читачів. Алюзії можуть варіюватися від прямих цитат до більш тонких натяків на інші твори, вимагаючи від читачів глибшого залучення до тексту, щоб розкрити всю повноту його значення.

Інтертекстуальність також дозволяє авторам критикувати та переосмислювати існуючі тексти, ідеології чи культурні норми. Звертаючись до попередніх творів, автори можуть кидати виклик або підривати усталені ідеї та наративи, пропонуючи нові перспективи та альтернативні інтерпретації. Таким чином, інтертекстуальність стає інструментом соціального коментування та культурної рефлексії.

Роман «1984» Джорджа Орвелла є яскравим прикладом твору, який взаємодіє з іншими текстами та політичними ідеологіями і критикує їх. Антиутопічний роман Орвелла спирається на ідеї тоталітаризму, присутні в таких творах, як «Прекрасний новий світ» Олдоса Гакслі, і пропонує суворе попередження про небезпеку держави нагляду. Завдяки інтертекстуальності Орвелл створює оповідь, що спонукає до роздумів і спонукає читачів замислитися над наслідками урядового контролю [Orwell 2022; Гакслі 1994].

Інтертекстуальність також слугує мостом між літературним твором та його культурно-історичним контекстом. Автори часто включають посилання на сучасні події, рухи або культурні явища, що дозволяє читачам глибше зрозуміти соціальне, політичне та культурне тло, на якому розгортається оповідь. Така контекстуалізація посилює значення твору та надає читачам більш широку перспективу.

Наприклад, у «Великому Гетсбі» Ф. Скотта Фіцджеральда роман є інтертекстуальним у своєму дослідженні «Ревучих двадцятих» та епохи джазу. Через посилання на музику, моду та надмірності епохи Фіцджеральд занурює читачів у культурний контекст того часу, збагачуючи оповідь і проливаючи світло на мотивації та вчинки персонажів, а саме [Fitzgerald 2022].

Музика: Гетсбі часто влаштовує вечірки, на яких звучить джаз. Джаз був символом епохи джазу, і його використання в романі допомагає створити атмосферу безтурботності та свободи.

Мода: Гетсбі і його гості одягаються в модну одяг 1920-х років. Це допомагає читачам зрозуміти, що відбувається в культурному світі того часу.

Надмірності: Гетсбі живе в розкішному будинку і проводить розкішні вечірки. Ці надмірності є відображенням економічного буму 1920-х років.

Інтертекстуальність не обмежується оповіддю чи сюжетом літературного твору; вона також відіграє значну роль у розвитку персонажів. Через взаємодію персонажів з іншими текстами або їхню обізнаність з літературними та культурними референціями автори можуть дати уявлення про їхні характери, цінності та світоглядні орієнтири.

Наприклад, у романі «Над прірвою в житті» Д. Селінджера головний герой Холден Колфілд часто говорить про своє захоплення романом «Великий Гетсбі». Його прихильність до цього твору та інтерпретація його тем багато в чому свідчать про його власне розчарування у світі дорослих і прагнення до автентичності та чесності. Інтертекстуальність у цьому випадку допомагає пролити світло на внутрішні думки та емоції героя [Salinger 2001].

Автори часто використовують інтертекстуальність, щоб передати свій задум і взаємодіяти з читачами на більш глибокому рівні. Вплітаючи посилання на інші тексти та культурні елементи у свій твір, автори можуть опосередковано передавати свої думки, переконання та послання. Це запрошує читачів до участі в діалозі з автором, заохочуючи їх досліджувати текст за межами його поверхневого значення.

У «Франкенштейні» Мері Шеллі роман включає в себе теми з «Втраченого раю» Джона Мільтона. У такий спосіб Шеллі піднімає глибокі питання про творення, мораль і людське буття. Інтертекстуальний зв'язок із «Втраченим раєм» спонукає читачів замислитися над наслідками наукового прогресу та наслідками гри в Бога, що співзвучно із застереженням Шеллі про неконтрольовану гонитву за знаннями [Shelley 1994].

Інтертекстуальність також може бути використана для підриву традиційних літературних жанрів та очікувань. Автори використовують інтертекстуальні посилання, щоб показати читачам, що їхній твір слід інтерпретувати в іншому світлі або що він кидає виклик загальноприйнятим жанровим конвенціям. Така підривна діяльність додає наративу шарів складності і спонукає читачів ставити під сумнів усталені норми.

Роман «Бойня номер п'ять» Курта Воннегута є яскравим прикладом жанрової диверсії через інтертекстуальність. Роман поєднує елементи наукової фантастики з автобіографічними елементами та історичними подіями, зокрема, з бомбардуванням Дрездена під час Другої світової війни. Завдяки інтертекстуальним зв'язкам з жанром наукової фантастики, роман Воннегута кидає виклик традиційним уявленням про лінійний час і причинно-наслідкові зв'язки, пропонуючи унікальний погляд на жахи війни [Воннегут 2022].

Інтертекстуальність не лише збагачує зміст літературного твору, а й слугує засобом культурного коментування. Посилаючись на інші тексти та культурні елементи, автори можуть взаємодіяти з суспільними нормами, цінностями та проблемами свого часу. Цей коментар може бути явним або прихованим, спонукаючи читачів замислитися над ширшим значенням наративу в його культурному контексті.

У романі Тоні Моррісон «Кохана» роман є інтертекстуальним у дослідженні афроамериканського досвіду, спираючись на історичні свідчення, усні традиції та інші літературні твори, такі як оповідання Маргарет Гарнер. Моррісон використовує ці інтертекстуальні елементи, щоб

пролити світло на тривалу травму рабства і складність ідентичності в Америці після Громадянської війни. Через інтертекстуальну лінзу роман стає потужним коментарем до питань раси, ідентичності та переслідувальної спадщини історії [Morrison 2017].

Інтертекстуальність не лише формує значення літературного твору, але й запрошує читачів до активної взаємодії з текстом. Вона заохочує читачів до пошуку та інтерпретації інтертекстуальних посилань, поглиблюючи їхній зв'язок з оповіддю. Таке залучення сприяє розвитку критичного мислення та відчуття участі в процесі оповіді.

У романі Умберто Еко «Ім'я троянди» міститься багато посилань на середньовічну теологію, філософію та літературу. Читачі, які володіють знаннями про ці історичні та інтелектуальні контексти, можуть отримати багатше і більш нюансоване розуміння тем і персонажів роману. Інтертекстуальність у цьому випадку виступає як запрошення для читачів стати співтворцями смислу, активно інтерпретуючи та з'єднуючи точки між різними елементами [Eco 2014].

Парадоксально, але, хоча інтертекстуальність спирається на конкретні тексти та культурні елементи, вона також може сприяти універсальності літературного твору. Посилаючись на позачасові теми, архетипних персонажів або стійкий людський досвід, знайдений в інших текстах, автори можуть створювати оповіді, які резонують з широким колом читачів у різних культурах і часових періодах.

Наприклад, концепція подорожі героя Джозефа Кемпбелла, описана в його книзі «Герой з тисячею облич», інтертекстуально відсилає до незліченних творів літератури та кіно. Ця універсальна наративна структура виходить за межі культурних і часових кордонів, дозволяючи читачам долучитися до подорожі героя на фундаментальному рівні. У цьому сенсі інтертекстуальність слугує мостом, що поєднує різні культури та покоління через спільні наративи [Campbell 2008].

Отже, інтертекстуальність - це потужний і багатогранний літературний прийом, який відіграє ключову роль у формуванні смислу літературного твору. Вона збагачує оповідь, слугуючи джерелом натхнення, інструментом алюзій та відсилань, засобом критики та реінтерпретації, містком до культурного та історичного контексту, засобом розвитку персонажів, відображенням авторського задуму, інструментом жанрової диверсії, засобом культурного коментаря, запрошенням до читацького залучення та каналом універсальності.

Через інтертекстуальність автори вступають у динамічний діалог з літературною традицією, іншими творами та різними культурно-історичними референціями. Цей діалог не лише поглиблює складність наративу, але й запрошує читачів до активної участі в інтерпретації тексту. Інтертекстуальність демонструє, що література - це живий, еволюціонуючий вид мистецтва, де кожен твір спирається на фундамент попередніх, роблячи свій внесок у безперервну розмову про людське самовираження і творчість.

Включаючи інтертекстуальність у свої твори, автори створюють складні, багатопланові оповіді, які запрошують читачів досліджувати, інтерпретувати та взаємодіяти з текстом на різних рівнях. Інтертекстуальна природа літератури підкреслює її динамічний та еволюційний характер, де кожен новий твір спирається на літературну традицію та збагачує її, сприяючи постійному діалогу людської творчості та самовираження. Зрештою, інтертекстуальність нагадує нам, що література - це гобелен, витканий з ниток незліченних текстів, що запрошує читачів розплутати його хитросплетіння і відкрити для себе глибокі смисли.

Завдяки інтертекстуальності література стає динамічною і взаємопов'язаною павутиною текстів, запрошуючи читачів досліджувати багатий гобелен ідей і впливів, які формують значення твору. Саме завдяки цій взаємодії з інтертекстуальністю читачі можуть розкрити глибини літературного твору, відкриваючи для себе нові шари сенсу та збагачуючи своє розуміння мистецтва оповіді. Таким чином, інтертекстуальність є

свідченням тривалої та еволюціонуючої природи літератури, де кожен новий твір будується на фундаменті попередніх, роблячи свій внесок у безперервну розмову про людське самовираження та творчість.

РОЗДІЛ 3

РОМАН «АМЕРИКАНСЬКІ БОГИ» ТА СПЕЦИФІКА ЙОГО ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ

3.1. Жанрові особливості роману «Американські боги»

Роман Ніла Геймана «Американські боги» - літературний твір, який не піддається легкій категоризації в межах одного жанру. Опублікований у 2001 році, цей роман поєднує в собі елементи фентезі, міфології, американістики і навіть подорожніх оповідань. Це свідчення здатності Н. Геймана бездоганно поєднувати різні жанрові ознаки для створення унікальної оповіді, що спонукає до роздумів.

За своєю суттю «Американські боги» - це роман у жанрі фентезі. Він знайомить читачів зі світом, де давні божества та міфологічні істоти існують поряд із сучасною Америкою. Тінь Мун, головний герой роману, виявляється втягнутим у конфлікт між цими старими богами, які відійшли в небуття через зміну вірувань людей, і новими богами сучасності, такими як Медіа та Технічний Хлопчик. Таке поєднання фантастичного з повсякденним є характерною рисою жанру фентезі, де екстраординарні елементи інтегровані в повсякденне життя [Meheda 2022].

Створення Гейманом паралельної, чарівної Америки, наповненої богами, лепреконами та надприродними явищами, занурює читача у світ, де межі між реальністю та надприродним розмиті, що є квінтесенцією фентезійної літератури [Gorman 2018].

Ще однією ключовою жанровою особливістю роману «Американські боги» є дослідження міфології. Роман заглиблюється в різні міфологічні традиції, включаючи скандинавську, єгипетську та індіанську, і знайомить читачів з різноманітним пантеоном богів, які існують на його сторінках. Гейман майстерно вплітає ці міфи та легенди в оповідь, спираючись на їхні

архетипні якості, щоб дослідити теми віри, ідентичності та сили історій [Olkhovyk, Shinkarenko 2016].

Взаємодія між цими стародавніми божествами та їхня боротьба за актуальність у сучасній Америці слугує коментарем до мінливої природи систем вірувань і непереборної сили міфу. Включаючи ці міфологічні елементи, Гейман збагачує тематичну глибину роману і пропонує читачам глибше зрозуміти культурне значення цих міфів.

Роман «Американські боги» глибоко вкорінений в американській культурі та історії, що робить його твором літератури американця. Н. Гейман бере читачів у подорож через всю країну, знайомлячи їх з різними пам'ятками, придорожніми атракціями та різноманітними ландшафтами Сполучених Штатів. Цей дорожній наратив є квінтесенцією американської літератури, яка часто досліджує американський досвід та ідентичність через призму подорожей [Pasternak 2015].

Через подорожі Тіні та зустрічі з богами Гейман малює яскравий портрет Америки, як минулого, так і сьогодення, захоплюючи її сутність та розмаїття. Таке включення елементів американістики дозволяє Н. Гейману дослідити еволюцію культурного ландшафту країни та роль віри у формуванні ідентичності нації.

Одним із найприкметніших аспектів роману «Американські боги» є здатність бездоганно поєднувати різні жанри. Хоча це насамперед фентезійний роман, він також містить елементи таємниці, трилера і навіть жахів. Структура оповіді тримає читача в напрузі, оскільки історія розгортається як таємниця, і Тінь поступово розкриває таємниці богів і власного минулого [Drab 2018].

На додаток до жанрових особливостей, про які йшлося вище, важливо заглибитися в деякі тематичні та стилістичні аспекти роману «Американські боги», які сприяють їхній унікальності та незмінній привабливості.

Однією з центральних тем роману «Американські боги» є дослідження віри та ідентичності. По мірі розгортання сюжету читачі стикаються з ідеєю,

що боги та міфологічні істоти отримують свою силу від віри та поклоніння людей. Ця концепція кидає виклик традиційним уявленням про божественність і піднімає питання про природу віри та вплив культури на системи вірувань. Н. Гейман майстерно використовує цю тему, щоб дослідити, як ідентичність людей формується під впливом їхніх переконань та історій, яких вони обирають дотримуватися [Slabbert, Viljoen 2006].

Головний герой, який протягом усього роману бореться з власним почуттям ідентичності, слугує потужним символом цієї теми. Його шлях від стану пасивної байдужості до активного самопізнання віддзеркалює дослідження переконань та ідентичності в ширшій оповіді.

Ще одним важливим аспектом роману «Американські боги» є акцент на силі оповіді. Гейман плете складний наратив, який розмиває межі між реальністю та вигадкою, припускаючи, що історії мають здатність формувати світ і впливати на людську поведінку. Цей метаоповідний шар додає глибини дослідженню міфології та вірувань у романі [Meheda 2022].

Через образ містера Середи (Одіна), який є майстерним оповідачем, а також через різноманітні віньєтки та казки, розкидані по всій книзі, Н. Гейман підкреслює ідею про те, що історії є фундаментальною частиною людського існування. Вони допомагають людям осмислити світ, визначити свої цінності та налагодити зв'язок з іншими. Таким чином, роман «Американські боги» віддає данину поваги непереборній силі оповіді як універсальної та трансцендентної форми мистецтва [Slabbert, Viljoen 2006].

Стиль письма Ніла Геймана — ще одна особливість роману, яка заслуговує на увагу. Він використовує багату, виразну мову, яка створює особливу атмосферу впродовж усієї історії. Від пустельних пейзажів Середнього Заходу до метушні урбаністичної Америки - описова проза Геймана оживляє місця подій і занурює читачів у світ, який він створив. Крім того, його стиль письма сприяє моторошному та загадковому тону роману, посилюючи відчуття таємничості та потойбічності, яке пронизує історію. Здатність Геймана викликати своєю прозою широкий спектр емоцій - від

здивування до жаху - додає глибини читацькому досвіду та підкреслює багатогранність жанрових особливостей роману.

Отже, роман «Американські боги» — це літературний шедевр, який не піддається легкій класифікації завдяки майстерному поєднанню жанрів та дослідженню складних тем. Поєднання Нілом Гейманом фентезі, міфології, американістики та оповідання створює наративний гобелен, який захоплює читачів і спонукає їх замислитися над природою віри, ідентичності та непереборною силою історій. Через персонажів та їхні подорожі читачам пропонується замислитися над роллю віри, плинністю ідентичності та тривалим впливом наративу на формування людського буття. Цей роман кидає виклик традиційним жанровим межам, а його багатогранна природа дозволяє йому залучати читачів на різних рівнях - від фантастичного до філософського.

Атмосферний стиль написання роману посилює ефект занурення, роблячи його позачасовим твором, який продовжує резонувати з аудиторією і провокувати на роздуми ще довго після першої публікації. Він є свідченням безмежного творчого потенціалу його автора та незмінної привабливості літератури, що змінює жанри.

Роман «Американські боги» - це не лише захоплива оповідь, а й дослідження, що спонукає до роздумів про перетин надприродного та земного, давнього та сучасного, про силу віри та оповіді. Він залишається свідченням творчого генія Ніла Геймана та його здатності виходити за межі традиційних жанрових кордонів, завоювавши собі місце сучасної класики у світовій літературі.

Роман, який продовжує захоплювати та інтригувати читачів, «Американські боги» є свідченням безмежного творчого потенціалу його автора та незмінної привабливості літератури, що змінює жанри. Він заслужив своє місце сучасної класики, запрошуючи читачів повертатися до його сторінок і відкривати нові шари сенсу з кожним прочитанням. Таким

чином, жанрові особливості та тематична глибина роману забезпечують його значущість у світовій літературі.

3.2. Аналіз інтертекстуальних посилань у творі

В романі Ніла Геймана «Американські боги» переплітаються різні елементи міфології, фольклору та сучасної американської культури, створюючи унікальний наративний гобелен. Одним з найбільш інтригуючих аспектів роману є рясне використання інтертекстуальних посилань, де Гейман спирається на широкий спектр джерел, щоб збагатити історію глибиною та змістом.

Інтертекстуальність - це практика посилань або натяків на інші тексти в літературному творі. В романі «Американські боги» Ніл Гейман майстерно використовує інтертекстуальні посилання, щоб збагатити читацький досвід і надати читачеві багатозначності. Ці посилання слугують наративним прийомом, що дозволяє автору пов'язати історію з ширшим культурним та міфологічним контекстом [Rață 2015].

Одним з основних джерел інтертекстуальних посилань в романі «Американські боги» є міфологія. Н. Гейман спирається на різні міфологічні традиції, зокрема скандинавську, єгипетську та індіанську, щоб наповнити свій роман стародавніми богами, які іммігрували до Америки разом зі своїми віряними. Наприклад, Один, Анансі та Баст - персонажі з різних міфологій. Ці посилання не лише вносять різноманітні культурні елементи в оповідь, але й підкреслюють ідею богів як істот, що еволюціонують, пристосовуючись до мінливих вірувань та оточення.

Ніл Гейман також включає посилання на класичні літературні твори та постаті впродовж усього роману. Наприклад, містер Середа є прямим відсиланням до скандинавського бога Одіна, чий день в англійській мові асоціюється з Меркурієм, богом комунікації. Такий вибір відображає як особистість персонажа, так і його роль в історії як майстра маніпуляції та

переконання. Крім того, в романі «Американські боги» віддають данину поваги таким відомим авторам, як Едгар Аллан По, чії твори вплетені в тканину оповіді. Ці літературні алюзії поглиблюють смислові шари роману та запрошують читачів дослідити зв'язок між міфом та літературою.

Окрім міфології та літератури, Ніл Гейман інтегрує в роман «Американські боги» історичні та поп-культурні алюзії. Місця дії роману, такі як Будинок на скелі та Каїр, штат Іллінойс, є реальними місцями з унікальними історіями, які відіграють важливу роль у сюжеті. Крім того, включення медіа-богів, таких як Медіа та Технічний Хлопчик, відображає вплив технологій та мас-медіа на сучасну американську культуру. Ці посилання занурюють роман у впізнавану реальність, водночас підкреслюючи силу віри та поклоніння у формуванні світу [Dzikrina, Munjid 2018].

Використання інтертекстуальних посилань в романі «Американські боги» переслідує кілька важливих цілей:

Збагачення оповіді: Ці посилання додають історії глибини та складності, роблячи її більш цікавою для читачів. Вони заохочують читачів досліджувати культурний, міфологічний та літературний контексти, які лежать в основі роману.

Розвиток персонажів: Інтертекстуальні посилання часто формують самих персонажів. Наприклад, ім'я та роль Тіні Муна натякають на його статус ключової фігури у розгортанні наративу. Ці відсилання дають уявлення про мотивацію та передісторію персонажів.

Тематичне дослідження: Інтертекстуальність допомагає Гейману досліджувати такі теми, як віра, ідентичність та плин часу. Спираючись на різні джерела, автор запрошує читачів замислитися над тим, як системи вірувань розвиваються та адаптуються у відповідь на культурні зміни.

Віддзеркалення американської ідентичності: Інтертекстуальні посилання в романі віддзеркалюють різноманітну та мультикультурну

природу американського суспільства. Вони підкреслюють плавильний котел вірувань, історій і традицій, які складають культурну тканину нації.

Щоб глибше оцінити глибину та значення інтертекстуальних посилань в романі «Американські боги», дослідимо детально розглянемо деякі ключові приклади:

Одін та містер Середа: Персонаж містера Середи, псевдонім Одіна, Всебатька зі скандинавської міфології, є центральним у романі. Роль Одіна як бога війни, мудрості та маніпуляцій узгоджується з махінаціями містера Середи впродовж усієї історії. Навіть зовнішній вигляд героя перегукується з описом Одіна, наприклад наявність лише одного ока. Асоціація з Одіном додає персонажу складності, роблячи його одночасно харизматичним і загадковим. Саме ім'я «Середа» натякає на норвезьке коріння бога (Середа походить від «Воденів день», ще одного імені Одіна). Цей персонаж ілюструє, як Гейман вміло інтегрує міфологічні відсилання, щоб посилити глибину персонажів і тематичне дослідження [Gaiman 2005].

Будинок на скелі: Важливе місце в романі - Будинок на скелі, реальна туристична пам'ятка у Вісконсині. Його включення в оповідь - це натяк на його своєрідну та еkleктичну природу, а також на його статус місця, де стикаються повсякденне та магічне. Будинок на скелі стає полем битви старих і нових богів, слугуючи символічним представленням культурного розмаїття Америки та її здатності утримувати як давні традиції, так і сучасні впливи [Gaiman 2005].

Білкіс і цариця Савська: Білкіс, стародавня богиня кохання і чуттєвості, зображена в романі як могутня і спокуслива постать. Її образ спирається на біблійну історію про царицю Савську, яка була відома своєю красою та мудрістю. Це інтертекстуальне посилання дозволяє Гейману дослідити теми бажання, поклоніння та трансформації богів з плином часу. Образ Білкіс стає відображенням мінливого ставлення суспільства до сексуальності та влади [Gaiman 2005].

Історії про приїзд до Америки: у романі «Американські боги» є віньєтки під назвою «Прибуття до Америки», які зображують прибуття різних богів до Америки разом з їхніми шанувальниками-іммігрантами. Ці історії пов'язують походження богів з їхньою присутністю в Новому Світі, підкреслюючи концепцію, що системи вірувань розвиваються в міру злиття культур. Інтертекстуальні посилання в цих історіях часто походять з історичних подій та фольклору, підкреслюючи мультикультурну тканину американського суспільства [Gaiman 2005].

Медіа та Технічний Хлопчик: Персонажі «Медіа та Технічного Хлопчика» представляють сучасних богів медіа та технологій відповідно. Вони втілюють вплив цифрової епохи на сучасну культуру. Ці персонажі наповнені посиланнями на ікони поп-культури та сучасні медіа. Медіа, наприклад, набувають вигляду таких культових постатей, як Мерилін Монро та Девід Боуї. Ці посилання підкреслюють ідею про те, що медіа та технології стали новими божествами в епоху інформації, і досліджують, як ці сутності формують переконання та ідентичності в цифрову епоху [Gaiman 2005].

Одним із найпривабливіших аспектів інтертекстуальних посилань в романі «Американські боги» є те, як вони віддзеркалюють еволюцію культурної ідентичності Сполучених Штатів. Америка - це країна іммігрантів, і цей роман відображає суть культурного розмаїття та асиміляції. Через богів та їхні історії Н. Гейман досліджує ідею про те, що системи вірувань і міфології адаптуються та еволюціонують у міру того, як вони стикаються з новими культурами та середовищами.

Наприклад, персонаж Божевільного Суїні, лепрекона, представляє досвід ірландських іммігрантів в Америці. Його взаємодія з американською культурою, а також його остаточна трансформація відображають асиміляцію та адаптацію традицій старого світу в новому світі. Цей персонаж слугує мікрокосмом ширшого досвіду іммігрантів, демонструючи, як люди та їхні переконання змінюються з часом у відповідь на оточення [Gaiman 2005].

Роман «Американські боги» також підкреслює непереборну силу оповіді та міфотворчості. Протягом усього роману самі боги підтримуються історіями та віруваннями своїх шанувальників. Інтертекстуальні посилання на різні міфології та легенди підкреслюють, що ці історії збереглися поза часом і географією, бо резонують з людським досвідом.

Яскравим прикладом цього є персонаж містера Нансі, також відомого як Анансі. Анансі - бог-трикстер з африканського фольклору, який адаптувався до афроамериканського досвіду. Його оповідацькі здібності відображають важливість наративу у збереженні культурної ідентичності та формуванні почуття приналежності до чужої землі. Через Анансі Гейман підкреслює важливість оповіді як засобу збереження спадщини та формування ідентичності [Gaiman 2005].

Оскільки роман «Американські боги» заглиблюється у зіткнення між старими і новими богами, він відображає виклики, які сучасність і технологічний прогрес кидають традиційним системам вірувань. Образ Технічного Хлопчика, бога технологій, слугує суворим нагадуванням про вплив цифрової епохи на сучасну культуру. Його одержимість новітніми гаджетами та зневага до традиційних вірувань підкреслюють напругу між старим і новим у сучасному суспільстві [Gaiman 2005].

Крім того, характер головного героя роману, Тіні Муна, зазнає трансформації, яка відображає мінливу американську ідентичність. Шлях Тіні від пасивного спостерігача до активного учасника конфлікту між богами втілює ідею про те, що люди відіграють певну роль у формуванні власної долі, навіть перед обличчям непереборних зовнішніх сил.

Отже, роман «Американські боги» Ніла Геймана - це багате полотно інтертекстуальних посилань, які слугують лінзою, крізь яку можна дослідити теми культурної ідентичності, неминущої сили наративу та викликів, які ставить перед нами сучасність. Персонажі, місце дії та наративна структура роману збагачуються цими посиланнями, створюючи багатошаровий твір, що спонукає до роздумів.

В романі «Американські боги» Ніл Гейман майстерно використовує інтертекстуальні посилання, щоб створити насичену і спонукаючу до роздумів оповідь, яка залучає читачів на багатьох рівнях. Ці посилання є не просто декоративними елементами, а невід'ємними компонентами сюжету, що сприяють розвитку персонажів, дослідженню тем і віддзеркалюють складне полотно американської культури та системи вірувань. За допомогою цього літературного прийому Н. Гейман спонукає читачів дослідити мінливу природу переконань, еволюцію ідентичності та непереборну силу історій у формуванні нашого світу.

Роман «Американські боги» Ніла Геймана є свідченням сили інтертекстуальних посилань у літературі. Завдяки майстерному поєднанню міфологічних, літературних, історичних та поп-культурних алюзій Гейман створює багату та захоплюючу оповідь, яка резонує з читачами на багатьох рівнях. Ці посилання не лише підсилюють оповідь, але й слугують коментарем до еволюції віри та ідентичності в сучасній Америці. Роман «Американські боги» є свідченням незмінної актуальності інтертекстуальності в сучасній літературі, залишаючи читачам глибше розуміння складних зв'язків між міфом, культурою та людським досвідом.

3.3. Роль інтертексту у формуванні сенсу та створенні атмосфери роману

Центральне місце в успіху роману «Американські боги» Ніла Геймана займає концепція інтертекстуальності, яка стосується взаємозв'язку текстів і способу, в який один текст спирається на інші тексти та відсилає до них. В романі «Американські боги» Ніл Гейман майстерно використовує інтертекстуальність для формування змісту та атмосфери оповіді, дозволяючи читачам зануритися у світ, де стикаються античні боги, сучасна Америка та різноманітні культури [Gaiman 2005].

Інтертекстуальність та міфологічні ремінісценції. Одним із найпомітніших аспектів інтертекстуальності в романі «Американські боги» є широке використання міфологічних відсилань. Роман спирається на широкий спектр міфологій, зокрема скандинавську, єгипетську, африканську та індіанську. Ці міфологічні посилання слугують кільком цілям у романі. По-перше, вони збагачують зміст історії, створюючи багате культурне тло, на якому розгортаються персонажі та події. По-друге, вони створюють відчуття глибини та історії в оповіді, завдяки чому світ роману здається давнім і позачасовим.

Наприклад, персонаж Середа, який виявляється норвезьким богом Одіном, втілює злиття міфології та сучасної Америки. Присутність Одіна в сучасному світі є свідченням неминущої сили давніх міфів та їхньої здатності формувати переконання і вчинки людей. Посилаючись на ці міфи, Гейман поглиблює розуміння читачем персонажів та їхніх мотивацій.

Інтертекстуальність та культурний коментар. Окрім міфологічних відсилань, роман «Американські боги» використовує інтертекстуальність для коментування американської культури та суспільства. Роман рясніє посиланнями на поп-культуру, літературу та історію, які сприяють створенню унікальної американської атмосфери. Гейман досліджує, як сучасна Америка замінила традиційних богів новими одержимостями, такими як технології та медіа, і використовує інтертекстуальність, щоб підкреслити цю тему.

Наприклад, персонаж Медіа, який набуває вигляду відомих медіа-фігур, таких як Люсіль Болл та Мерилін Монро, уособлює вплив медіа на сучасне суспільство. За допомогою цих відсилань Гейман критикує те, як сучасні медіа формують наше сприйняття і переконання, часто замінюючи традиційні джерела сенсу і духовності.

Інтертекстуальність і створення настрою. Інтертекстуальність в романі «Американські боги» також відіграє вирішальну роль у створенні настрою та атмосфери роману. Гейман майстерно поєднує елементи жахів, фентезі та міфології для створення темної і таємничої атмосфери. Спираючись на

класичні твори літератури жахів та фентезі, він використовує існуючі асоціації та очікування читачів, що дозволяє йому маніпулювати цими очікуваннями та підривати їх з великим ефектом [Pasternak 2015].

Інтертекстуальність, яку використовує Н. Гейман в романі «Американські боги», не лише збагачує оповідь, але й заохочує читачів до глибшого вивчення тексту. Читачам пропонується з'єднати точки між різними інтертекстуальними посиланнями, розкрити приховані шари значення і оцінити складний гобелен впливів, які формують історію. Таке залучення сприяє відчуттю активної участі в оповіді, оскільки читачі стають співтворцями смислу разом з автором.

Використання Н. Гейманом інтертекстуальності підкреслює динамічну природу самої оповіді. Він підкреслює, що історії не є статичними утвореннями, обмеженими сторінками однієї книги, а є частиною ширшого культурного та літературного континууму. Звертаючись до існуючих наративів і переосмислюючи їх, Н. Гейман підкреслює постійно еволюціонуючу природу оповіді, яка пристосовується до часу й обставин, у яких її розповідають. Це, в свою чергу, відображає центральну тему роману «Американські боги» - зіткнення та еволюцію систем вірувань і богів у мінливому світі [Drab 2018].

Інтертекстуальні шари роману резонують з ідеєю про те, що історії мають силу формувати реальність. Оскільки персонажі роману «Американські боги» втілюють і маніфестують вірування своїх шанувальників, інтертекстуальність підкреслює симбіотичний зв'язок між історіями та людським досвідом. Через інтертекстуальні посилання Гейман нагадує нам, що історії, які ми розповідаємо, і міфи, в які ми віримо, мають глибокий вплив на наше життя, формуючи наші цінності, сприйняття та ідентичність.

Інтертекстуальність в романі «Американські боги» також слугує коментарем до мінливої природи культурної ідентичності та плавильного котла, яким є сучасна Америка. Оскільки в романі переплітаються різні

міфології та культурні референції, він віддзеркалює мультикультурний ландшафт Сполучених Штатів. Ніл Гейман запрошує читачів замислитися над тим, що в країні, побудованій на імміграції та культурному розмаїтті, боги та вірування різних культур співіснують і пристосовуються, подібно до персонажів роману. Ця взаємодія між культурами та віруваннями підкреслює центральне питання роману: Що відбувається з богами, коли культури, які їх створили, стикаються в сучасному світі? Через інтертекстуальність Гейман досліджує напругу між традицією та адаптацією, висвітлюючи способи, якими культури зберігають свою спадщину та еволюціонують з часом [Gaiman 2005].

Інтертекстуальність в романі «Американські боги» підсилює ідею про те, що історії є формою культурної валюти. Персонажі роману часто використовують історії та анекдоти для утвердження своєї влади та впливу, підкреслюючи важливість наративів у формуванні людської поведінки та переконань. Чи то через розповіді про богів і міфи, чи то через особисті анекдоти, персонажі роману використовують історії як інструменти переконання, маніпуляції та зв'язку. Це підкріплює думку про те, що оповідання історій є не лише засобом розваги, але й фундаментальним аспектом людського спілкування та культурного самовираження.

Більше того, використання Н. Гейманом інтертекстуальності спонукає читачів поставити під сумнів природу самої реальності. Оскільки роман розмиває межі між міфологією та сучасним життям, він кидає виклик традиційним розмежуванням між сакральним та профанним, реальним та уявним. Це розмивання кордонів відображає ідею про те, що надприродне і земне не є взаємовиключними, а взаємопов'язаними аспектами людського досвіду. Інтертекстуальність, таким чином, стає засобом дослідження межових просторів, де перетинаються віра, сумнів і невизначеність.

Отже, роман «Американські боги» Ніла Геймана демонструє глибокий вплив інтертекстуальності на формування смислу та створення атмосфери в романі. Завдяки вправній інтеграції міфологічних відсилань, культурних

коментарів та прийомів створення настрою, Ніл Гейман створює оповідь, яка виходить за межі часу, культури та вірувань. Роль інтертекстуальності в романі можна підсумувати наступним чином:

Збагачення сенсу: інтертекстуальність поглиблює зміст роману, спираючись на широкий спектр міфологій та культурних відсилань. Ці посилання створюють багате тло, на якому розгортаються персонажі та події, надаючи історії культурного та історичного значення.

Культурний коментар: роман використовує інтертекстуальність, щоб прокоментувати американську культуру та суспільство, проливаючи світло на те, як сучасна Америка змістила свій фокус з традиційних богів на сучасні одержимості, такі як технології та медіа. Ця культурна критика слугує для посилення актуальності та соціального коментаря в оповіданні.

Настрій та атмосфера: інтертекстуальність відіграє ключову роль у формуванні настрою та атмосфери роману. Ніл Гейман майстерно поєднує елементи жаху, фентезі та міфології, використовуючи існуючі асоціації читачів, щоб створити відчуття передчуття та подиву, яке пронизує оповідь.

Залучення та участь: інтертекстуальність заохочує читачів до активної взаємодії з текстом, поєднуючи точки між різними посиланнями і стаючи співтворцями сенсу разом з автором. Така взаємодія сприяє глибшому розумінню наративу та його тем.

Роздуми про оповідь: роман висвітлює динамічну природу оповіді та її здатність формувати реальність, переконання та ідентичність. Він підкреслює важливість наративів як фундаментального аспекту людської комунікації та культурного самовираження.

Культурна ідентичність та адаптація: інтертекстуальність віддзеркалює багатокультурний ландшафт сучасної Америки, підкреслюючи співіснування та адаптацію різних культур і вірувань. Вона спонукає читачів замислитися над еволюцією культурної ідентичності в суспільстві «плавильного котла».

Ставлення під сумнів реальність: розмиваючи межі між міфологією та сучасним життям, роман «Американські боги» кидає виклик традиційним

розмежуванням між сакральним та профанним, реальним та уявним. Роман спонукає поставити під сумнів природу самої реальності.

Таким чином, роман «Американські боги» Ніла Геймана є свідченням складної та багатогранної ролі інтертекстуальності в літературі. Завдяки використанню міфологічних відсилань, культурних коментарів та прийомів створення настрою, роман створює багатий і захоплюючий наративний світ, який кидає виклик нашому розумінню віри, сенсу та оповіді в сучасному суспільстві. Майстерне використання Н. Гейманом інтертекстуальності збагачує оповідь, поглиблює її теми і занурює читачів у світ, де стикаються боги і смертні, зрештою, кидаючи виклик нашому розумінню віри і сенсу в сучасну епоху. Роман «Американські боги» - це не просто роман; це літературне дослідження неминущої актуальності історій у нашому житті та складної взаємодії між старим і новим, минулим і сьогоденням, міфічним і буденним.

3.4. Вплив інтертекстуальності на сприйняття та розуміння твору

У сучасній літературі мало кому з авторів вдалося захопити читачів таким же рівнем містики, фантазії та заплутаності, як Нілу Гейману. Серед його доробків, роман «Американські боги» є монументальним досягненням, романом, який бездоганно поєднує міф, фольклор та сучасний світ у безпрецедентно багатому оповідному гобелені. Майстерність Ніла Геймана як оповідача незаперечна, а його здатність створити світ, де старі боги ходять серед нас, борючись за актуальність у суспільстві, що постійно розвивається, принесла йому почесне місце в пантеоні сучасних літературних гігантів.

Однак, що робить роман «Американські боги» Ніла Геймана особливо цікавим і заслуговує на наукове дослідження, так це та визначна роль, яку відіграє інтертекстуальність у формуванні читацького сприйняття і розуміння тексту. Інтертекстуальність, складна мережа посилань, алюзій та зв'язків з

іншими літературними та культурними творами, виступає як лінза, через яку читачі взаємодіють з оповіданням Геймана.

Інтертекстуальний підхід Ніла Геймана в романі «Американські боги» - це не просто вправа в розумному літературному вшануванні, а цілеспрямована нарративна стратегія, яка поглиблює шари сенсу і спонукає читачів до взаємодії з текстом, який сам по собі є відображенням розмаїття людських традицій оповіді. Спираючись на міфи, легенди, історичні свідчення та сучасну поп-культуру, Гейман запрошує читачів вирушити в подорож, яка так само стосується акту оповіді, як і самої історії.

Як раніше зазначалось, інтертекстуальність - це взаємозв'язок текстів, коли один текст відсилає до інших текстів або спирається на них, створюючи між ними павутину взаємозв'язків. У випадку з романом «Американські боги» Ніл Гейман спирається на широкий спектр джерел, включаючи міфологічні історії, релігійні тексти, фольклор та класичну літературу, щоб збагатити свою оповідь.

Одним з найважливіших аспектів інтертекстуальності в романі «Американські боги» є включення різних міфологій з усього світу. В основі роману лежить ідея про те, що боги існують, бо люди вірять у них, а коли віра слабшає, то слабшає і їхня сила. Коли читачі зустрічаються з такими богами, як Один, Анансі та Чорнобог, вони приносять із собою відповідні міфології та історії. Ці міфи слугують мостом для читачів, з'єднуючи їх з персонажами та додаючи глибини їхньому розумінню.

Наприклад, образ Одіна в романі заснований на його зображенні в скандинавській міфології як Всебатька та його ролі в міфах «Поетичної Едди». Читачі, знайомі з цими історіями, зрозуміють значення відсутнього ока Одіна або повторюваного мотиву Світового Дерева, Ігдрасіля. Інтертекстуальне використання Гейманом цих міфів збагачує розуміння читачів, дозволяючи їм спиратися на наявні знання, а також заохочуючи їх досліджувати першоджерела.

Окрім міфологічної інтертекстуальності, Гейман пересипає свою оповідь посиланнями на літературу та поп-культуру. Головний герой роману, Тінь Мун, названий у манері, що нагадує використання символічних імен у класичній літературі. Крім того, персонаж містера Середи, який виявляється Одіном, є відсиланням до зв'язку скандинавського бога з днем тижня - серединою.

Ніл Гейман також спирається на американський фольклор, посиляючись на такі відомі постаті, як Джонні Епплсід та Пол Баньян. Ці посилання закріплюють історію в історії американської культури, дозволяючи читачам встановити зв'язки і поглибити своє сприйняття наративу.

Релігійна та філософська інтертекстуальність є ще одним невід'ємним аспектом роману «Американські боги». Роман заглиблюється в питання віри та переконань, спонукаючи читачів замислитися над власними переконаннями та природою божественності. Поєднуючи елементи різних релігійних традицій, таких як християнство, індуїзм та давньоєгипетська релігія, Гейман запрошує читачів замислитися над множинністю систем вірувань та їхнім впливом на людське суспільство.

Наприклад, персонаж Пасхи, також відомий як Остара, є язичницькою богинею, чиє святкування було перейняте християнством. Зображення Гейманом цієї богині підкреслює складну взаємодію між релігіями і те, як системи вірувань еволюціонують з плином часу.

Інтертекстуальність в романі «Американські боги» слугує не лише для збагачення наративу, але й для залучення читачів до процесу інтерпретації. Читачі заохочуються до пошуку та взаємодії з текстами-джерелами, які лежать в основі посилань роману, що веде до глибшого розуміння тем і персонажів. Використання Гейманом інтертекстуальності перетворює читачів на активних учасників оповіді, дозволяючи їм відкривати шари сенсу, що лежать поза поверхневою історією.

Інтертекстуальність в романі «Американські боги» виходить за межі збагачення наративу; вона також слугує коментарем до культурної

ідентичності. Роман відображає різноманітне та багатокультурне суспільство Америки, з його богами та міфами, що представляють різні іммігрантські та корінні культури, які зробили свій внесок у формування ідентичності нації. Через інтертекстуальні посилання на ці культури Гейман підкреслює ідею про те, що сама Америка є продуктом численних систем вірувань і традицій.

Наприклад, персонаж Анансі, західноафриканський бог павуків, звертається до питань раси та ідентичності в Америці. Його монолог про работоргівлю та боротьбу афроамериканців є яскравим прикладом того, як інтертекстуальність може бути використана для дослідження тем ідентичності та соціальної справедливості. Вплітаючи ці культурні референції в оповідь, Гейман запрошує читачів замислитися над складним гобеленом американської культури та спадщиною імміграції й асиміляції.

Роман «Американські боги» можна розглядати як постмодерністський роман, а інтертекстуальність є ключовим елементом постмодерністського літературного стилю. Постмодернізм часто кидає виклик традиційним наративам і використовує інтертекстуальні посилання як спосіб порушити лінійну розповідь. Використання Гейманом інтертекстуальності підриває очікування і створює наратив, який є водночас фрагментарним і взаємопов'язаним.

У романі самі боги є постмодерністськими постатями, які намагаються пристосуватися до світу, що вийшов за межі їхніх традиційних історій. Це віддзеркалює постмодерністський стан життя у світі, насиченому інформацією та культурними посиланнями. Персонажі роману «Американські боги» борються з питаннями автентичності та адаптації, перегукуючись із ширшим постмодерністським дискурсом про плинність ідентичності та сенсу.

Окрім впливу на сюжет і теми, інтертекстуальність в романі «Американські боги» відіграє ключову роль у розвитку персонажів. Ніл Гейман використовує зв'язок богів з їхнім міфологічним походженням, щоб дати уявлення про їхні характери та боротьбу. Історія кожного бога

переплітається з їхнім походженням, проливаючи світло на їхні мотивації та вразливості.

Наприклад, Тінь Мун, головний герой, є персонажем, чиє ім'я має символічне значення. Його ім'я «Тінь» вказує на загадкового персонажа, який існує на задньому плані, віддзеркалюючи його роль пасивного спостерігача протягом більшої частини оповіді. Протягом своєї подорожі Тінь зустрічається з різними богами та міфічними істотами, і його взаємодія з ними відображає їхні міфології, впливаючи на розвиток його характеру та розуміння світу навколо нього.

Крім того, пан Серед (Одін) зображений як складний і хитрий персонаж, який втілює дух мандрівного божества. Його маніпулювання подіями та знання старих вірувань демонструють, як інтертекстуальність використовується для конструювання багатовимірних персонажів. Читачі, знайомі з міфологією Одіна, можуть оцінити шари нюансів в образі містера Середи.

Роман «Американські боги» є яскравим прикладом інтерактивної оповіді через інтертекстуальність. Роман не лише заохочує читачів до вивчення першоджерел, але й запрошує їх до активної участі в оповіді. Коли читачі встановлюють зв'язки між текстом та його інтертекстуальними посиланнями, вони стають співтворцями сенсу, активно залучаючись до історії на більш глибокому рівні.

Це залучення посилюється відчуттям відкриття, яке пропонує інтертекстуальність. Читачі можуть досліджувати міфи, читати класичну літературу або заглиблюватися в історію культури, щоб краще зрозуміти відсилання до роману. Цей акт дослідження і відкриття стає корисним і захоплюючим аспектом читацького досвіду, роблячи роман «Американські боги» текстом, який продовжує відкривати нові шари з кожним повторним прочитанням.

Роман «Американські боги» Ніла Геймана залишив слід у сучасній літературі, а новаторське використання інтертекстуальності є значним

внеском у його незмінну привабливість. Роман кидає виклик традиційним нормам оповіді, розмиваючи межі між минулим і сьогоденням, міфологією і реальністю та запрошуючи читачів до активної взаємодії з багатим полотном відсилань. Дослідження Гейманом інтертекстуальності слугує нагадуванням про позачасову природу міфів і наративів та їхню здатність формувати наше розуміння світу і нашого місця в ньому.

В романі «Американські боги» Ніл Гейман майстерно використовує інтертекстуальність для покращення сприйняття та розуміння свого твору. Завдяки включенню міфологічних, літературних, поп-культурних, релігійних та філософських посилань, Гейман створює багатошарову оповідь, яка залучає читачів на різних рівнях. Інтертекстуальність не лише збагачує читацький досвід, але й запрошує читачів дослідити розмаїття людських вірувань і традицій оповіді.

Крім того, в романі «Американські боги» використовують інтертекстуальність для дослідження тем культурної ідентичності, постмодернізму та еволюції систем вірувань у мультикультурному суспільстві. Роман слугує свідченням сили оповіді та неминущої актуальності міфу й літератури у формуванні нашого розуміння світу.

Роман «Американські боги» є свідченням трансформаційного потенціалу інтертекстуальності в літературі, демонструючи, як взаємодія текстів може створити наратив, який не лише захоплює, але й спонукає до роздумів та є багатошаровим. Через інтертекстуальність Ніл Гейман запрошує читачів вирушити у подорож відкриттів, де межі між міфом і реальністю, минулим і сьогоденням, вірою і скептицизмом розмиваються, залишаючи нас з глибоким почуттям подиву і споглядання.

Отже, вплив інтертекстуальності на сприйняття та розуміння твору Ніла Геймана роман «Американські боги» є глибоким і багатограним. Завдяки вмілому поєднанню широкого спектру літературних, міфологічних, культурних, релігійних та філософських посилань Гейман вибудовує оповідь, яка не лише зацікавлює читача, але й спонукає його зазирнути в глибини

історії, що лежать за її поверхневим змістом. Така взаємодія текстів слугує кільком важливим цілям роману:

Збагачення оповіді: інтертекстуальність збагачує читацький досвід, надаючи читачам багатогранну та захоплюючу оповідь. Читачі занурюються у павутину взаємопов'язаних історій, вірувань і культурних контекстів, які додають глибини і складності світу в романі «Американські боги».

Розвиток персонажів: інтертекстуальність відіграє вирішальну роль у розвитку персонажів, дозволяючи читачам отримати уявлення про мотивації, вразливості та складнощі героїв роману. Зв'язок кожного персонажа з першоджерелом додає багатозначності їхнім діям та рішенням.

Дослідження тем: використання інтертекстуальності в романі «Американські боги» сприяє дослідженню таких тем, як культурна ідентичність, постмодернізм і природа систем вірувань. Він спонукає читачів замислитися над постійно мінливою та переплетеною природою людських вірувань і наративів.

Інтерактивне оповідання: інтертекстуальний підхід Геймана перетворює читачів на активних учасників оповіді. Заохочуючи читачів заглиблюватися у вихідні тексти, він запрошує їх бути співтворцями сенсу і сприяє розвитку почуття відкриття та залученості.

Незламна спадщина: роман «Американські боги» є свідченням незламної сили інтертекстуальності в літературі. Він кидає виклик традиційним нормам оповіді та нагадує нам про позачасову природу міфів і наративів, підкреслюючи їхню здатність формувати наше розуміння світу і нашого місця в ньому.

Таким чином, роман «Американські боги» демонструє, що інтертекстуальність є не просто літературним прийомом, а динамічною і трансформаційною силою, яка підносить читацький досвід. Майстерне використання Нілом Гейманом інтертекстуальності запрошує читачів вирушити в літературну подорож, яка виходить за межі часу, культури та переконань, залишаючи незабутнє враження та зміцнюючи уявлення про те,

що література здатна зв'язати нас з минулим, сьогоденням та безмежними сферами людської уяви.

ВИСНОВКИ

Тема кваліфікаційної магістерської роботи «Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту» є актуальною і цікавою для дослідження, оскільки вона розкриває багато аспектів розвитку фентезі як літературного жанру в сучасному світі. Ми визначили, що інтертекстуальні посилання в сучасному фентезі розширюють його горизонти, надаючи можливість авторам і читачам дізнатися більше про інші літературні твори та культурні явища. Це сприяє глибшому розумінню і сприйняттю сюжету, персонажів і моральних конфліктів у фентезі.

В розділі 1 досліджено основні аспекти жанру фентезі, включаючи його визначення, історичний розвиток, та важливість у культурному та соціальному контексті. Обговорюються основні риси фентезі, його різноманітність як літературного жанру, а також вплив на різні аудиторії. Особлива увага приділяється теоретичним роботам та аналізам фентезі, представленим видатними дослідниками і письменниками.

Аналізується внесок таких авторів як Дж. Р. Р. Толкін, Урсула К. Ле Гуїн, Розмарі Джексон, Кетрін Х'юм у розвиток і розуміння жанру. Розглядається, як фентезі відображає глибокі людські теми та служить віддзеркаленням культурних та соціальних змін. Підкреслюється значення фентезі у формуванні моральних норм та викликах суспільним конвенціям.

Висвітлюються ключові характеристики фентезі: побудова світу, магія, міфічні істоти, епічні квести та героїчні подорожі. Обговорюється роль фентезі у дослідженні тем добра і зла, використання символізму та алегорії для передачі глибших значень. Розглядається вплив жанру на розвиток критичного мислення та відображення універсальних тем і моральних дилем.

Відзначається, як фентезі розвивалось від класичних творів до сучасних форм, адаптуючись до змін у культурних і соціальних контекстах. Розглядається внесок фентезі у літературу, кіно, телебачення та інші форми мистецтва. Підкреслюється важливість жанру у формуванні сучасної поп-

культури. Обговорюється роль фентезі у відображенні та критиці сучасного суспільства, його вплив на різні аудиторії, включаючи молодь, та внесок у культурне розмаїття. Розглядається здатність фентезі сприяти ескапізму, розвивати уяву та стимулювати соціальний коментар.

У розділі 2 проведено аналіз концепції інтертекстуальності, важливого елемента літературознавства та культурології, який відкриває глибоке розуміння взаємодій між текстами у різноманітних культурних та історичних контекстах. Інтертекстуальність, як ми виявили, є фундаментальною характеристикою мови та літератури, що підкреслює, що жоден текст не існує ізольовано, а виникає зі складної мережі впливів, посилянь і діалогів з іншими текстами.

Ми дослідили, як концепція інтертекстуальності була розвинута теоретиками літератури, такими як Юлія Крістева, Ролан Барт, Жерар Женетт, Умберто Еко та іншими, і як вона застосовується в аналізі літературних творів. Особлива увага була приділена різним формам інтертекстуальності, включаючи алюзії, пародії, цитування та пастиш, і їх ролі у створенні багатогранності текстів.

Важливим аспектом розділу стало обговорення впливу цифрової епохи на інтертекстуальність. У сучасному цифровому світі, де інформація поширюється з неймовірною швидкістю через інтернет та соціальні медіа, інтертекстуальність набуває нових вимірів і форм, особливо у сфері мемів та вірусного контенту. Необхідно наголосити, що інтертекстуальність має значний вплив на формування та інтерпретацію текстів, стимулюючи активну участь читача в процесі розуміння і сприйняття літературних та культурних творів. Це поняття підкреслює динамічну природу мови та текстів, їх здатність розвиватися та адаптуватися, відображаючи складність та різноманіття людського досвіду та мислення.

В розділі 3 ми дослідили жанрові особливості та інтертекстуальність роману Ніла Геймана «Американські боги». Цей твір, який не піддається легкій категоризації в межах одного жанру, виявився справжнім літературним

шедевром, що поєднує в собі елементи фентезі, міфології, американістики та навіть подорожніх оповідань. Роман відкриває перед читачами світ, де давні божества та міфологічні істоти існують поряд із сучасною Америкою, що є характерною рисою жанру фентезі.

Однією з ключових тем роману є дослідження віри та ідентичності, де боги та міфологічні істоти отримують свою силу від віри та поклоніння людей. Через це роман стає глибоко вкоріненим у американській культурі та історії, створюючи багатошаровий нарратив, який захоплює читачів і спонукає їх замислитися над природою віри, ідентичності та непереборною силою історій.

Щодо інтертекстуальності, роман «Американські боги» вирізняється майстерним використанням інтертекстуальних посилань, що спираються на широкий спектр міфологічних традицій, класичних літературних творів, історичних фактів та поп-культури. Ці посилання збагачують оповідь, розвивають персонажів та віддзеркалюють складне полотно американської культури та системи вірувань. Через інтертекстуальність Ніл Гейман спонукає читачів дослідити мінливу природу переконань, еволюцію ідентичності та силу історій у формуванні нашого світу.

Таким чином, тема дослідження «Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту» підкреслила важливість інтертекстуальних зв'язків у сучасному фентезі. Цей жанр виявився надзвичайно відкритим для інтеграції різноманітних літературних, культурних і історичних елементів, що збагачує його сюжети, персонажів і поняття. Інтертекст у цьому жанрі допомагає висловити ідеї, критикувати соціокультурні негативи та розглядати актуальні питання. Усе це робить сучасний фентезі цікавим і значущим жанром, який не тільки розважає, але й стимулює думки, сприяє обговоренню складних тем і спонукає до подальших літературних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батринчук З. Поняття інтертекстуальності та підходи до його вивчення (The notion of intertextuality and approaches to its investigation). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*. 2016. Вип. 61. С. 15-17.
2. Бойко О. Теоретичні засади дослідження інтертекстуальності як категорії художнього дискурсу. *Вісник Одеського національного університету. Філологія*. 2018. № 23(2 (18)). С. 27-34.
3. Воннегут К. Бойня №5, або Дитячий хрестовий похід. Book Chef, 2022. 208с.
4. Гакслі О. Прекрасний новий світ. URL: https://sharlib.com/read_904327-1 (дата звернення: 12.09.2023).
5. Гринишина І. І., Марченко Т. М. Інтертекстуальність та її роль в аналізі літературного твору. 2012. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/5947/3/8.pdf> (дата звернення: 10.08.2023).
6. Джойс Дж. Улісс. Видавництво: Жупанського, 2020. 760 с.
7. Зайченко Ю. Фентезі як жанр сучасної художньої літератури. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]*. Серія: Філологія (мовознавство). 2015. №21. С. 252-256.
8. Кід Т. Іспанська трагедія. Видавництво: Ладомир, Серія: Літературні пам'ятники, 2011. 328 с.
9. Кравченко І. С., Кресан О. Я. Жанр фентезі у сучасній англійській літературі. *Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2018»/XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених*. 2018. С. 124-126.

10. Меленевська А. Р. Поняття інтертекстуальності та типологізація інтертекстуальних елементів. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2015. № 51. С. 319-324.
11. Манахов О. І. Літературна традиція і жанр фентезі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2014. №8 (2). С. 115-117.
12. Манахов О. І. Фентезі як інтертекстуальний жанр епохи постмодернізму. *Філологічні семінари*. 2015. № 18. С. 36-43.
13. Моррісон Т. Кохана. Фабула, 2017. 368 с.
14. Орвелл Дж. Колгосп тварин (Animal Farm). Фоліо, 2021. 158 с.
15. Переломова О. С. Інтертекстуальність як системотвірна текстово-дискурсивна категорія. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. №34. С. 87-95.
16. Прітикіна А. О. Сутність понять «фантастика» та «фентезі» як сучасних літературних жанрів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія «Філологічні науки (мовознавство)». 2010. С. 132-138.
17. Стернз Т. Е. Вибране. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Thomas_Eliot/Vybrane_zbirka.pdf?PHPSESSID=mlie7husa30kfebccmefnf2ki5
18. Ступницька Н. М., Ленська О. О. На шляху до інтертекстуальності. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т. 2. Вип. 10. С.23-27.
19. Чернявська О. С. До питання класифікації жанру фентезі. *Літературознавчі студії*. 2015. №1 (2). С. 323-331.
20. Шистовська А. А. Поняття інтертекстуальності та підходи до нього. *Записки з романо-германської філології*. 2017. № 2. С. 132-139.
21. Шекспір В. Гамлет. Переклад з англ. Львів, 2008. 192 с. URL : https://shron2.chtyvo.org.ua/William_Shakespeare/Hamlet_Prince_of_Denmark.pdf (дата звернення: 12.09.2023).

22. Шпак І.В. Жанрова природа фентезі. URL : <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f8db77df-ff6f-4029-b280-f0fb35f8023d/content> (дата звернення: 10.08.2023).
23. Шпак І. В. Фентезі як жанр масової літератури. *Література в контексті культури*. 2009. №19. С. 354-359.
24. Ясенчук Ю. В. Жанрові ознаки текстів фентезі: закономірності та аномалії. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця: Редакційно-видавничий. 2019. С. 310-318.
25. Abed A. Functions of Intertextuality in Some Extracts of Modern Arabic Novels.. *College Of Basic Education Research Journal*. 2021. № 17(3). P. 1448-1505. DOI: 10.33899/berj.2021.169683
26. Alfaro M. J. M. Intertextuality: origins and development of the concept. *Atlantis*. 1996. № 18(1/2). P. 268–285. URL : <http://www.jstor.org/stable/41054827> (дата звернення: 10.08.2023).
27. Attebery B. *Strategies of Fantasy*. Indiana University Press, 1992. 180 p.
28. Attebery B. *The Fantasy Tradition in American Literature: From Irving to Le Guin*. Indiana University Press, 1980. 224 p.
29. Barthes R. The death of the author. 1967. URL : www.d.umn.edu/~cstroupe/handouts/8500/barthes_death.pdf (дата звернення: 10.08.2023).
30. Campbell J. *The Hero with a Thousand Faces*. New World Library, 2008. 432 p.
31. Cixous H. The Laugh of the Medusa. 1975. URL : https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/66416/mod_resource/content/1/cixous-the-laugh-of-the-medusa.pdf (дата звернення: 10.08.2023).
32. Clute J., Grant J. *The Encyclopedia of Fantasy*. St. Martin's Press, NY, 1997. 1100 p.

33. Donaldson S. R. Epic Fantasy in the Modern World. URL : <https://www.stephenrdonaldson.com/EpicFantasy.pdf> (дата звернення: 10.08.2023).
34. Drab E. The Fantastic Variations of Neil Gaiman's American Gods. In *Le Surnaturel en littérature et au cinéma*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego. 2018. P.107-115.
35. Dzikrina N. F., Munjid A. The Clash of Culture in Neil Gaiman's American Gods. *Lexicon*. 2018. № 5(2). P. 139-151.
36. Eilers M. L. On the origins of modern fantasy. *Extrapolation Brownsville*. 2000. Vol.41, Ed. 4. P. 317-337.
37. Eco U. The Name of the Rose. HarperVia, 2014. 592 p.
38. Fitzgerald F. Scott The Great Gatsby. Scribner UK, 2022. 208 p.
39. Gaiman N. American Gods. Headline Book Publishing, 2005. 672 p.
40. Genette G. Palimpsests: Literature in the Second Degree. University of Nebraska Press, 1997. 491 p.
41. Gorman S. Neil Gaiman's American Gods. *Mythlore*. 2018. № 37(1 (133)). P. 165-182.
42. Guin U. K. Le. From Elfland to Poughkeepsie. Pendragon Pr, 1973. 31 p.
43. Guin U. K. Le. The Language of the Night: Essays on Fantasy and Science Fiction. Putnam, 1979. 270 p.
44. Hume K. Fantasy and Mimesis: Responses to Reality in Western Literature. Routledge, 1985. 250 p.
45. Hellekson K. J., Busse K. Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet. McFarland & Company, 2006. 296 p.
46. James E. Tolkien, Lewis and the explosion of genre fantasy. *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*. 2012. P. 62 - 78
47. Jackson R. Fantasy: The literature of subversion. Routledge.London, 2008. 224 p.

48. Jenkins H. *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture*. Published by Routledge, 1992. 424 p.
49. Kristeva J. Word, Dialogue and Novel. In Toril Moi (ed.), *The Kristeva Reader*. New York: Columbia University Press, 1986. P. 34-62
50. Kristeva J. *Desire in Language: A Semiotic Approach to Literature and Art*. Columbia University Press, 1980. 305 p.
51. Laetz B., Johnston J. J. What is fantasy?. *Philosophy and Literature*. 2008. № 32(1). P. 161-172.
52. Mendlesohn F. *Rhetorics of Fantasy*. Wesleyan University Press, 2008. 336 p.
53. Meheda M. The Specifics of Neil Gaiman's Worldview Represented in the Linguistic and World Mapping in the Novel «American Gods» Актуальні проблеми іноземної філології і лінгводидактики [Електронне видання] : зб. наук. ст. здобувачів вищої освіти ф-ту інозем. філології Харків. нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди / Харків. нац. пед.ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків : 2022. Вип. 4. С. 192–197.
54. Miola R. S. Seven types of intertextuality. URL : <https://loyolanotredamelib.org/Chaired/docs/SevenTypesIntertextuality-04.pdf> (дата звернення: 10.08.2023).
55. Moorcock M. *Wizardry & Wild Romance: A Study of Epic Fantasy*. Monkeybrain, 2004. 206 p.
56. Olkhovyk M. V., Shinkarenko O. I. Scandinavian neo-mythologism as the principle of the late XX–early XXI c. literature (by the example of American gods by Neil Gaiman). *Теоретична і дидактична філологія. Серія: Філологія (літературознавство, мовознавство)*. 2016. № 23. P. 207-216.
57. Orwell G. 1984. William Collins, 2022. 384 p.
58. Pasternak I. Interfigurality in the System of Characters in Neil Gaiman's Novel *American Gods*. *Султанівські читання*. 2015. № 4. P. 145-152.
59. Petzold D. Fantasy fiction and related genres. *Modern Fiction Studies*. 1986. №32(1). P. 11-20.

60. Pelling C. Modern fantasy and ancient dreams. In *Writing and Fantasy*. 2014. P. 15-31.
61. Rață I. The role of intertextuality in Neil Gaiman's *American Gods*. *Cultural intertexts*. 2015. № 2(03). P. 103-112.
62. Riffaterre M. *Semiotics of Poetry*. Indiana Univ Pr., 1978. 228 p.
63. Rhys J. *Wide Sargasso Sea*. New York : Norton and Co, 1992. 125 p.
64. Sandner D. *Fantastic Literature: A Critical Reader*. Praeger, 2004. 376 p.
65. Sullivan C. W. High fantasy. In *Intl Comp Ency Child Lit E2 V1*. 2018. P. 436-446.
66. Salinger J.D. *The Catcher In The Rye*. Back Bay Books, 2001. 288 p.
67. Shelley M. *Frankenstein*. Dover Publications, 1994. 166 p.
68. Slabbert M., Viljoen L. Sustaining the imaginative life: mythology and fantasy in Neil Gaiman's *American Gods*. *Literator: Journal of Literary Criticism, Comparative Linguistics and Literary Studies*. 2006. № 27(3). P. 135-155.
69. Todorov T. *The Fantastic: A Structural Approach to a Literary Genre*. Cornell University Press, 1975. 190 p.
70. Tolkien J. R. R. On Fairy Stories. URL : <https://coolcalvary.files.wordpress.com/2018/10/on-fairy-stories1.pdf> (дата звернення: 19.08.2023).
71. Zipes J. *Breaking the Magic Spell: Radical Theories of Folk and Fairy Tales*. 2002. 304 p.
72. Zengin M. An introduction to intertextuality as a literary theory: definitions, axioms and the originators. URL : <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/411869> (дата звернення: 12.09.2023)

**Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти УМСФ**

Я, Липай Валерія Андріївна, студентка II курсу магістратури, заочної форми навчання, факультету економіки, бізнесу та міжнародних відносин, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська», адреса електронної пошти leralypai2502@ukr.net ,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Жанр сучасного фентезі як простір інтертексту» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____

Підпис _____

ПІБ(студент) _____